Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1995 МАРТ 17

Хабарай дунда шарагшан туулай нарын 15 ПЯТНИЦА

Гарагай 6 № 50 (19144)

Газетын сэн Хэлсээтэ сэн.

Хабарай тарилгые угтуулан

Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Петр Дугаржапович Бадмаевтай манай корреспондент С. Ринчинов уулзажа, хэдэн асуудалнуудта харюусахыень гуйхан байна.

ХАhА БОЛЗОРТОО ТАРИГДАХА ГҮ?

— Ноёхоной колхоз мал ашаа олоор үсхэбэрилдэг хонон ажахынуудай нэгэн аймаг, республика соо-суутай болэй. Мүнөө үедэ ямар ажал дээрэ ямар байдал гэшэб?

— Ажахыдамнай 1400 га. толгой эбэртэ бодо мал, мянганhаа үлүүхэн, hүрэг адуун харууhана. Эбэртэ бодо малаа тоо толгойе хэмдэнь гэжэ оролдонобди. Эй дүрбэн фермэмнай ердэнхэй. Мүнөө үедэ 550 гэйбди. Іу үйлэдбэрилхудалдаhанай ашаар лэ ардарха арга боломжологдонол даа. Сагаан Гусиноозерск абаа, хүн зондо худалдадаг болгойбди.

Ялы хүшэр хүндэшье, Залаагай hүнэй фермэрэ малай шэнэ дал бажа ашаглалгада үгтөө. Мүнөө эндэ тугалнуушэнэ байра бодхоогдоно. Эй фермэнүүд дээрэ ажагшадай ажал хүсөрние хүнгэдхэхэ гэжэ олодог лэ гээшэбди. Энэ худэлмэри оньhожоо талаар инженер Мунулоснов түрүүтэй тусгада бии болгогдон. Электригүүд, гагнуурБорис Доржиев, Алекр Хомяков, Нима Будагэшэд hайнаар худэл.

— Малай үбэлжэлгэ хэр үнэргэгдэжэ байнаб?

Үнгэрhэн жэлдэ 3—3 тонно силос, сенаж, мянган центнер талха тай зүйл, 7 мянган центүбhэн, хүсэд хүрэхөөр мон нөөсэлэгдөө hэн гэ, али малай условно бүхэндэ 15 центнер нэй единицын хэмжээжэл бэлэдхэгдээ бэ. Тиимэhээ малда тэжээл үгтэнэл даа. Мүнөө 150-лад тугал абтан. 220 гаран үнеэд hаагүй. Үнеэн бүрин hөө үдэр 4—4,5 килограмм абтана. Зоотехник мэргэй Светлана Ланцуе даадаг үүлтэртэ фер hаалишад муу бэшэ үдые түйлана. hаалиЗинаида Гылыкова, Дмитрий Эрдынеева, мал адуудай Дондок Эрдынеев, Георгийжо Цыренжапов, ветеринарист Чоймпол Санжиолгэшэд оролдосотойгоор ардэг юм.

Башюднай колхозойнгоо правленитэй баталhан хэлсээнэй ёhоор ажалаа эрхилдэг гээшэ. Ахалагша хонишон бүхэн отарынгаа бүхы хонидой 92 процентhээнь доошо бэшье үбэлжүүлжэ, колхоздоо тушааха ёhотой. Энэ хэмжээнhээ дээшэ хэды хонидые үбэлжүүлжэ шадаhаб, тэдэнь булта хонишоной мэдэлдэ үгтэхэ юм. Харин 92 процентын хэмжээндэ хүргэжэ шадаагүй hаа, дуталдаhан хонидойнгоо тоо толгойе өөрынгөө хүсөөр хүсэлдүүлхэ эзэргэтэй. Эхэ хонидой отара даажа ябаhан хонишон зуун эхэ хонин бүрhөө 70-hаа доошо бэшэ хурьга түлжүүлжэ, ажахыдаа дамжуулха ёhотой. Хурьгадые олоор абабалынь, бусадынь хонишоной мэдэлдэ үгтэхэ. Хараалагдаhан хэмжээндэ хүргэжэ шадаагүй бол, дуталдаhан хурьгадайнгаа тоо толгойе хонишон өөрөөл хүсэлдүүлхэ байна. Мүнөө үедэ 4800 эхэ хонидой мянга гаранинь хурьгалаа. Дашадэржо Болотовой, Дмитрий Жигжитовэй, Раиса Нохошкуевагай, Рашид Зайнулинай даадаг отаранууд дээрэ абтаhан хурьгадынь тобирнууд, дорюунууд.

Отара, гүүртэнүүд дээрэ малай тэжээл саг болзортонь асархын тула механизаторнууд Юрий Батуев, Борис Улзоев гэгшэд оролдосотойгоор хүдэлдэг. Гадна үбhэ хулhа хүршэ Монгол оронhоо асарха баатай бологдоно. Автомашинын жолоошод Владимир Лумбунов, Цыремпил Санжиев, Василий Цыдыпов гэгшэд холын замые гаталжа, малые тэжээлээр хангаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Бэрхэшээлнүүдэй хэды ушараашье hаань, малай үбэлжэлгые барагаар үнгэргэхые оролдонолди даа.

— Ажахы таряанай үрэhэ үйлэдэрилдэг шэглэлтэй болгогдохонь гэжэ дуулаа бэлэйб. Энэ талаар ямар хүдэлмэри ябуулагданаб?

— Саашадаа манай колхоз таряанай үрэhэ үйлэдбэрилдэг ажахы болохо юм. Тиимэhээ таряан ажалые эрдэмэй заабариин ёhоор эрхилхэ зэргэтэйбди. Буряадай Хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдтэй холбоо харилсаатай боложо байнхайбди. hаяхан эрдэмтэд В. Б. Бохиев, М. Ж. Шагдаров, А. Д. Николаев гэгшэд ерэжэ, мүнөө үеын арга боломжонуудтай тааралдуулан, таряалангай хэмжээе, тариха ургамалнуудай сортые тодорхойлхо талаар хүдэлмэри ябуулаа. Тиин 8600 гектар таряалангай талмайтай байха, 30 процентыень паар болгон хаагдахань. Ушар юуб гэхэдэ, Ноёхон нютаг Сүхэ, Хёлго голнуудай адагта оршоно бшуу. Мүнөө сэхэ харгын байхада, түлишэ зөөжэ шадаагүй hаа, тон лэ хүшэр болохонь. Таряагаа тарихашье аргамнай мухардаха. Хүүргэ дээгүүр гарадаг харгы хэрэглэхэ болоо hаамнай, хэды ехэ гаргаша хэгдэхэ гээшэб. Мүнөөл үедэ мүнгэ зөөрини урьhаламжаар үгтөөгүй бол, найдалнай хосорхонь. Таряагаа хаhа болзортонь тарижа шадаха гүбди гэhэн асуудалда харюусахань хүндэхэн лэ болоод байна. Тиимэhээ республикын Правительство, Хүдөө ажахын министерство, аймагай захиргаан манай байдалые анхаржа, туhаламжа ойрын сагта үзүүлхэ бэзэ гэжэ тон ехээр найданабди. Туhаламжын саг болзортонь үзүүлэгдээ hаа, бидэ бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, хабарайнгаа тарилга саг болзортонь үнгэргэхэл байхабди.

— Колхознигуудай ажаhуудалые хүнгэдхэхэ талаар ямар хэмжээнүүд абтанаб?

Хүдөө ажахыда хүдэлжэ ябагшадай салин хүлhэн тон бага гэжэ мэдэнэ ха юмта даа. Тэрээнииньшье саг болзортонь түлэхэ арга боломжо олдоногүй. Тиимэhээ эдеэ хоолой зарим зүйлнүүдые колхоздоо хүдалдажа абаад, хубаарилагшабди. Үнгэрэгшэ жэлэй ургасаhаа колхознигуудта, дайнай ба ажалай ветерануудта үгтэхэ хубиие таhалжа абаа бэлэйбди. Бултанда хүртэсын зэргээр хубаагдаhан байха. Нютаг дээрээ өөрын тээрмэ барюулhанайнгаа ашаар гурил, талхатайл байнабди. Хүн зонойнгоо ядаруухан байдалда ороо hаань, туhаламжа үзүүлхэл гэжэ оролдодогби.

Мүнөө үедэ айл бүхэн мал үсхэбэрилдэг болонхой ааб даа. Гэбэшье үмсын мал барихада, манай эндэ тиимэшье хүнгэн бэшэ юм. Бэлшээри дуталдадаг. Үмсын малда тэжээл ехээр нөөсэлхын тула Зүргаан-Дэбэ. Залаа hууринуудта ажаhуургшадта зеленко тарихыень 1—1 гектар таряалангай газар таhалжа үгэхэмнай. Колхоз газарыень хахалха, үрэhэ хүрэнгөөр хангаха, тарижа, намар сабшажа үтэхэ юм. Айл бүхэн өөhэдөө бухаллаад, гэр гэртээ зөөжэ абаха ёhотой. Заагдажа үгтэhэн таряалангай талмайе хүреэлхэ зорилготойбди. Энэ мэтээр тохёолдоhон хүндэ хүшэр байдалые дабажа гараха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэбди.

— hайнта даа.

Багшанарай байдалаа hайжаруулха зэрилготойгоор табиhан эрилтэнүүд гүйсэд бэелүүлэгдэшэхэнь бэрхэтэй гэжэ Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо **А. Д. Карнышев** мартын 15-да стачкомой гэшүүдтэй үнгэргэгдэhэн юрын бэшэ уулзалга дээрэ сэхэ баталба.

Багшанарые ойлгоноб, тэдэнэй түлөө hанаагаа зобоноб, гэхэ зуура эрилтэнүүдыень абаhаар дүүргэжэ шадахагүй байhандаа халагланаб гээд Түрүүлэгшын орлогшын үнэн зүрхэнhөө мэдэрхэдэ, тэрэниие ойлгоохоор байгаа hэн. Үнэн зүбые тодоруулхын аргагүй долгүүрэй «эрьюулгын» бэрхэтэйхан саг хүрэжэ ерээд байна ха юм.

Апрелиин 17-до парламентын эзэлжээтэ сесси хүдэлмэрээ эхилжэ, 1995 ондо республикын бюджет хаража үзэгдэхээ, баталагдахаар хараалагдана. Гэхэ зуура мүнөө болотор бюджедэй проект зохёогдожо дүүрээдүй. Проектын бэлэн гээшэ hаань, таанадта харуулха hэм гэжэ А. Д. Карнышев хэлээ.

Бюджедэй мүнгэнэй гаргашые нарин нягтаар хинан шалгаха угаа шухала гээд уулзалгада хабаадагшад тэмдэглээ.

Багшанар гансал эрилтэнүүдые табяад лэ байха бэшэ, иимэ эрхэ байдалhаа хайшан гэжэ мултаран гараха арга бэдэрхэ ёhотой. Ямаршье hалбарида хаанаhааб даа хажуу тээhээ туhаламжа хүргэхые хүлеэжэ байнгүй өөhэдөө өөhэдыгөө хангахые оролдодог болонхой. Багшанаршье энээн тухай бодожо үзэхэ ёhотой. Энэ талаар олохон hүргуулинуудта дүршэл бии. Загарайн аймагай правленитэй баталhан хэлсээнэй ёhоор ажалаа эрхилдэг гээшэ. Ахалагша хонишон бүхэн отарынгаа бүхы хонидой 92 процентhээнь доошо бэшье үбэлжүүлжэ, колхоздоо тушааха ёhотой. Энэ хэмжээнhээ дээшэ хэды хонидые үбэлжүүлжэ шадаhаб, тэдэнь булта хонишоной мэдэлдэ үгтэхэ юм. Харин 92 процентын хэмжээндэ хүргэжэ шадаагүй hаа, дуталдаhан хонидойнгоо тоо толгойе өөрынгөө хүсөөр хүсэлдүүлхэ зэргэтэй. Эхэ хонидой отара даажа ябаhан хонишон зуун эхэ хонин бүрhөө 70-hаа доошо бэшэ хурьга түлжүүлжэ, ажахыдаа дамжуулха ёhотой. Хурьгадые олоор абабалынь, бусадынь хонишоной мэдэлдэ үгтэхэ. Хараалагдаhан хэмжээндэ хүргэжэ шадаагүй бол, дуталдаhан хурьгадайнгаа тоо толгойе хонишон өөрөөл хүсэлдүүлхэ байна. Мүнөө үедэ 4800 эхэ хонидой мянга гаранинь хурьгалаа. Дашадэржо Болотовой, Дмитрий Жигжитовэй, Раиса Нохошкуевагай, Рашид Зайнулинай даадаг отаранууд дээрэ абтаhан хурьгадынь тобирнууд, дорюунууд.

Отара, гүүртэнүүд дээрэ малай тэжээл саг болзортонь асархын тула механизаторнууд Юрий Батуев, Борис Улзоев гэгшэд оролдосотойгоор хүдэлдэг. Гадна үбhэ хулhа хүршэ Монгол оронhоо асарха баатай бологдоно. Автомашинын жолоошод Владимир Лумбунов, Цыремпил Санжиев, Василий Цыдыпов гэгшэд холын замые гаталжа, малые тэжээлээр хангаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Бэрхэшээлнүүдэй хэды ушараашье hаань, малай үбэлжэлгые барагаар үнгэргэхые оролдонолди даа.

— Ажахы таряанай үрэhэ үйлэдэрилдэг шэглэлтэй болгогдохонь гэжэ дуулаа бэлэйб. Энэ талаар ямар хүдэлмэри ябуулагданаб?

— Саашадаа манай колхоз таряанай үрэhэ үйлэдбэрилдэг ажахы болохо юм. Тиимэhээ таряан ажалые эрдэмэй заабариин ёhоор эрхилхэ зэргэтэйбди. Буряадай Хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдтэй холбоо харилсаатай боложо байнхайбди. hаяхан эрдэмтэд В. Б. Бохиев, М. Ж. Шагдаров, А. Д. Николаев гэгшэд ерэжэ, мүнөө үеын арга боломжонуудтай тааралдуулан, таряалангай хэмжээе, тариха ургамалнуудай сортые тодорхойлхо талаар хүдэлмэри ябуулаа. Тиин 8600 гектар таряалангай талмайтай байха, 30 процентыень паар болгон хаагдахань. Ушар юуб гэхэдэ, Ноёхон нютаг Сүхэ, Хёлго голнуудай адагта оршоно бшуу. Мүнөө сэхэ харгын байхада, түлишэ зөөжэ шадаагүй hаа, тон лэ хүшэр болохонь. Таряагаа тарихашье аргамнай мухардаха. Хүүргэ дээгүүр гарадаг харгы хэрэглэхэ болоо hаамнай, хэды ехэ гаргаша хэгдэхэ гээшэб. Мүнөөл үедэ мүнгэ зөөрини урьhаламжаар үгтөөгүй бол, найдалнай хосорхонь. Таряагаа хаhа болзортонь тарижа шадаха гүбди гэhэн асуудалда харюусахань хүндэхэн лэ болоод байна. Тиимэhээ республикын Правительство, Хүдөө ажахын министерство, аймагай захиргаан манай байдалые анхаржа, туhаламжа ойрын сагта үзүүлхэ бэзэ гэжэ тон ехээр найданабди. Туhаламжын саг болзортонь үзүүлэгдээ hаа, бидэ бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, хабарайнгаа тарилга саг болзортонь үнгэргэхэл байхабди.

— Колхознигуудай ажаhуудалые хүнгэдхэхэ талаар ямар хэмжээнүүд абтанаб?

Хүдөө ажахыда хүдэлжэ ябагшадай салин хүлhэн тон бага гэжэ мэдэнэ ха юмта даа. Тэрээнииньшье саг болзортонь түлэхэ арга боломжо олдоногүй. Тиимэhээ эдеэ хоолой зарим зүйлнүүдые колхоздоо хүдалдажа абаад, хубаарилагшабди. Үнгэрэгшэ жэлэй ургасаhаа колхознигуудта, дайнай ба ажалай ветерануудта үгтэхэ хубиие таhалжа абаа бэлэйбди. Бултанда хүртэсын зэргээр хубаагдаhан байха. Нютаг дээрээ өөрын тээрмэ барюулhанайнгаа ашаар гурил, талхатайл байнабди. Хүн зонойнгоо ядаруухан байдалда ороо hаань, туhаламжа үзүүлхэл гэжэ оролдодогби.

Мүнөө үедэ айл бүхэн мал үсхэбэрилдэг болонхой ааб даа. Гэбэшье үмсын мал барихада, манай эндэ тиимэшье хүнгэн бэшэ юм. Бэлшээри дуталдадаг. Үмсын малда тэжээл ехээр нөөсэлхын тула Зүргаан-Дэбэ. Залаа hууринуудта ажаhуургшадта зеленко тарихыень 1—1 гектар таряалангай газар таhалжа үгэхэмнай. Колхоз газарыень хахалха, үрэhэ хүрэнгөөр хангаха, тарижа, намар сабшажа үтэхэ юм. Айл бүхэн өөhэдөө бухаллаад, гэр гэртээ зөөжэ абаха ёhотой. Заагдажа үгтэhэн таряалангай талмайе хүреэлхэ зорилготойбди. Энэ мэтээр тохёолдоhон хүндэ хүшэр байдалые дабажа гараха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэбди.

— hайнта даа.

Ээлжээтэ найдуулга болобо бэшэ аал даа

Шэнэ-Элхиин hүргуули (директорынь Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат В. И. Сафронов) баян дүршэлөөрөө үнинэй суутай. Северобайкальскын Кичерэ посёлогой hүргуули (директорынь А. Н. Сидоркина) нэгэн бүхэли комплекс юм. Эндэ хүүгэдэй саад, hүргуули, клуб, фельдшерскэ пункт ороно. Нигэжэ дээрэhээ заабари захиhалтын буухые хүлеэжэ байнгүй өөhэдөө үүсхэл гаргажа, hонирхолтойшье, ашаг үрэтэйшье ажал эмхидхэдэг hүргуулинууд республикадамнай яhала бии. Хүүгэдэй саадтайшье hүргуулинууд байха. Эдэ болон бусад hүралсалай эмхи зургаануудхамhабариин ажахытай, дарханай, оёдолой мастерскойнуудтай, али гэбэл, хартааб-ха, овощ ургуулдаг байха юм. Прибайкалиин аймагай эрдэм hүралсалай таhагай дэргэдэ hүргуулинуудые үнэгүйшэг эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха бага предприяти байгуулагдаа.

Энээнhээ урагша хэды дахин уулзаашье hаа, шанга шангаар хөөрэлдөөд лэ, бэе бэеэ ойлголсонгүй тарадаг байгаабди. Харин одоол мүнөө түрүүшынхиеэ шэрээгэй саана нам hуужа, мүнгэнэй дуталдалгын эрхэ байдалhаа ягаад гаралтайб гэжэ номгон зохидоор зүбшэн хэлсэбэбди гэжэ Улаан-Удын 14-дэхи hүргуулиин математикын багша **К. Т. Латкина** хэлэбэ. Бюджедэй хоohон юм hаа, арга хургаа бэдэрхэ хэрэгтэй. Захиргаануудай бүридэл хаража үзэхэ, үлүү тушаалнуудые болюулха гэхэ мэтэ дурадхалнууд оруулгдаа. Налогой татабари тулижа байhан багшанарта hаад тойбо ушаруулна.

Түлбэригүй hүралсалай гурим үлөөхын түлөө олонхи багшанар оролдоно. Буряад Республикын Арадай Хуралай социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ **Н. П. Линейцев** үгэ хэлэжэ, комитедэй урда табигдаhан асуудалнуудые гүйсэд дүүрэн шиидхэхые оролдодогби гэжэ тэмдэглээ. Москваhаа мүнгэнэй эльгээгдэхые хүлеэгээд байха бэшэ, мүн өөhдөө арга боломжонуудаа хаража үзэхэ ёhотойбди. Мүнөө дээрээ ехэнхи мүнгэн Россин Федерациин бюджедhээ оруулагдана. Эрдэм hүралсалда тэдэнэй хэды процентнь hомологдоноб гэжэ мэдэхын аргагүй. Саашадаа иимэ байдалтай эбсэхээр бэшэ шэнги. Гаргашануудые нарин нягтаар хинан шалгаха саг тулажа ерээ.

Гүрэнэй бэшэ hүргуулинуудые байгуулха тухай hүүлэй үедэ хөөрэлдэдэг болонхой. Теэд тэдэнние дэмжэхэ хүнүүд хомор байна гэжэ Н. П. Линейцев тэмдэглэбэ. Москвагай нэгэ hүргуулида (гүрэнэй бэшэ) hара соо нэгэ үхибүү hүргахын түлөө 700—800 мянган түхэриг түлэдэг байха юм. Олонхи бүлэ иимэ ехэ мүнгэ хэзээдэшье түлэжэ шадахагүй.

Мүнөөнэй хүшэр байдалда өөhэдөө өөhэдыгөө хангажа hураха талаар дүй дүршэлөө андалдаха багшанарай суглаа үнгэргэхые Н. П. Линейцев дурадхаа.

Хүдөөгэй багшанар комунальна хангалгада, элдэб янзын хүнгэлэлтэнүүдтэ мууграар хүртэнэ гэжэ гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай рескомой түрүүлэгшэ **А. У. Монголонов** онсолбо. Ажалай болон амаралтын (удэрэй) лагерьнуудые дахяад hэргээхэ тухай тэмдэглэдээ. Иимэ лагерьнуудта, ажалай мастерскойнуудта хэды мүнгэнэй хэргэгтэй болохые тооложо гаргаад, сессидэ табиха ёhотой гэжэ зааг-даа.

Багшанарай hанаа зобоодог бүхы асуудалнуудые дайгахаhаа гадна ямар хэмжээнүүдэй абтабал, hайн бэ гэжэ Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат В. И. Сафронов парламентын эзлжээтэ сесси дээрэ хэлэхэ гэжэ найданабди гэжэ үулзалгада сугларагшад мэдүүлбэ.

Д. ЭРДЫНЕЕВА.

ЗАХААМИНАЙ аймагай «Хуртага» эблэлэй гүйсэдхэхэ директор, нютагай захиргаанай зайhан Т. Б. Будаевае энэ зураг дээрэ харанат. Хамнинн совхозой бүридэлhөө тус ажахын гаража амяарлаhанhаа хойшо hүүлэй хэдэн жэлэй туршада эхэнэр хүтэлбэрилэгшэ энэ тушаалдаа урагшатай хүдэлнэ.

Тамара Бальжановна экономист мэргэжэлтэй юм. Иимэ мэргэжэлтэй зон лэ мүнөө үеын ажахые эрхилхэ шадалтай, энэ талаар өөрсэ янзын мэдэсэтэй байдаг.

Энэ эблэлэй бүридэлдэ таарлашанай 22 ажахы орэлсоно. Хүл дээрээ гарахын тула ёhотоор тэмсэнэ гэбэл, алдуугүй.

Хүтэлбэрилэгшын оролдолгоор нютагай hүргуулние экономическа үндэнэтэй болгохын тула худэлмэри ябуулагдана. Эндэ ёhотэй үйлэдбэри эмхидхэгдэнхэй. Үхибүүд мал харууhалжа, урданай гуримаар ажал хэжэ hурана. Жэшээлбэл, арhа элдээд, элдэб эд оёжэ, буряад эдеэ хоол бэлдэжэ hурана. Мал үүсэлхэдэ, басагад гэдэhэ, дторыень сэбэрлэжэ, заншалга эдеэ хоол бэлдэнэ. Овощ тарилга эхилгдэнхэй.

Хүтэлээрилэгшын hайшаалта үүсхэлые нютагайхид бүри мүhэн дэмжэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Б. Будаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ЗАХИРАЛТА

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ ДҮРБЭДЭХИ СЕССИ ЗАРЛАХА ТУХАЙ.

Буряад Республикын нэгэдэхи зарлалай Арадай Хуралай эзлжээтэ дүрбэдэхи сессиие Улаан-Удэ хотодо 1995 оной апрелиин 17-до зарлаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЕНОВ.

Улаан-Удэ хото.
1995 онэй мартын 16.
№ 18—1.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДҮРБЭДЭХИ СЕССИИН ҮЗЭМЖЭДЭ ТАБИГДАХААР ХАРААЛАГДАhАН АСУУДАЛНУУД.

1. 1995 ондо Республикын социально-экономическа хүгжэлтын багсаамжалга тухай.
2. 1995 оной Буряад Республикын республиканска бюджет тухай.
3. «Буряад Республикын Конституцида оруулагдаха хубилалгануд болон нэмэлтэнүүд тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
4. «Буряад Республикын Арадай Хурал тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
5. «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадай статус тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
6. «Буряад Республикын Правительство тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
7. «Буряад Республикын гүрэнэй шагналнууд тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
8. «Хүтэлбэриин талаар тогтоогдоhон гурим эбдэhэнэй түлөө захиргаанай харюусалга тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
9. «Тоололгын палата тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
10. «Буряад Республикын бюджедhээ гадуурхи гүрэнэй республиканска жасанууд тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
11. «Хүдөө ажахыда хуули ёhо эбдэhэнэй түлөө захиргаанай харюусалга тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.
12. Буряад Республикын Гүрэнэй герб тухай.
13. Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар комитедэй худэлмэри тухай тоосоон.
14. Буряад Республикын hүнгуулиин комисси тухай.
15. Элдэб асуудалнууд.

hАНАА ЗОБООХО ЮУМЭН ОЛОН

...ой ошохо түргэн даа. ...hаял гэхээр үбэлэй ...хүйтэнэй хаhа байhан ...мүнөө хабарай эхин hа... гаража, түрүүшын ...дулаан удэрнүүд үзэг... хада гүбэгэй үбэр та... ...ала газарай саhан хай... ...ахилбэ. Иигээд үнишье ...үй байхар хабарай та... худэлмэриин хаhа ...ерэхэнь.

...мүнөө үедэ Мухар... ...ой аймагай ажахынууд ...ай тарилгада хэр бэл... ...байна гэшэб гэжэ ха... ...шалгаха, дутуу дунда... ...түргэн усадхаха саг ...ерэбэ. Тиимэhээ hая... ...аймагай захиргаанда энэ ...л харагдажа үзэгдөө. ...аймагай гулваа ...Иванов, худөө ажахын ...ннин начальник В. Ф. ...ов, мүн ажахынуудай ...бэлэлгэшэд, ахамад аг...нуд хабаадалсаhан бай...

...ай аймаг республика ...эгээл ехэ газарта та... ...хэдэг аймагуудай нэ... ...эшэ ааб даа. Жэшээнь, ...гэшэ жэлдэ эндэмнай ...ан орохо таряан 40 ...гара мянган гектарта ...даа юм. Энэнь олонхи ...удайхиhаа 2-3 дахин ...байна. Байгша ондошье ...ай ажахынуудта ороо... hо таряа бэhэл гэритой газарта тариха зорилго табигдана. Таряанай ехэ абтахадал хүнүүдэй эдихэ талха, хилээмэн, малайшье тэжээл элбэг байха, ороohо худалдахадашье ажахынуудай жасада мүнгэн горитсй орохо ха юм.

Гэхэтэй хамта таряа ехээр тарихын тула түрүүшын эзлжээндэ эрхим шанартай үрэhэ хүсэд хүрэхөөр бэлдэхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ эндэ үрэhэ хүрэнгын асуудал тон хүрсаар табигдаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, мүнөө аймагай ажахынуудта хамта 114,5 мянган центнер таряанай үрэhэн бэлдэгдэнхэй гэхэ гү, али тэрэнь хэрэгтэй үрэhэнэй ороидоол 63 процент болоно. Иланганя хамhабариин Сутайн ажахыда, Түгнын нүхэсэлдэ, таряашадай ажахынуудай «Дружба» (Подлопатка) нэгэдэлдэ үрэhэн ехэхэч дутуу. Тэрэшэлэн бии байhан үрэhэнэй хахадынь лэ тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй гэжэ шалгалта харуулна.

Иимэ болоод байхадань ойрын үдэрнүүдтэ али бүхы аргаар андалдажа гү, али худалдажа, дутуу үрэhэ хүсөөжэ абаха, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үрэhэнэй таряае дахин сэбэрлэжэ, шорой шохой, буртаг borhoo арилгаха, дулаан боломсоор нара, hалхинда гаргажа шанаржуулха гэжэ ажахынуудай агрономуудта hануулагдаба.

Энээнтэй хамта эгээл ехээр hанаата болохоор асуудал гэхэдэ, хабарай тарилгада хабаадуулагдаха трактор, машинануудай заhабарилга болоно. Диилэнхи олон ажахынуудта иланганя трактор-нуудынь хүсэд заhабарилгадаагүй, зариманиинь тэдэнээ заhабарилжа эхилээшьегүй байhаар. Таряашадай ажахынуудай «Знамя Ленина» нэгэдэлэй Калиновкын отделениде хабарай тарилгада хүдэлгэгдэхэ нэгэшье техникэнь бэлэн болгогдоогүй. Мүнгэнэй үгы, запас хэрэгсэлнүүдэй дуталдаhан дээрэhээ олохон ажахынуудта трактор, машинануудай заhабарилга ёhоор урагшаа ябанагүй.

Мүн баhа аймагай захиргаан тусхай тогтоол абажа, хабарай тарилгада бэлдэхэ талаар бии байhан дутагдалнуудые усадхаха тушаа тодорхой хэмжээнүүдые хараалаа. Энэ худэлмэриие хинан хараха, хүтэлбэрилэн ябуулха тусгаар комисси бии болгогдоо.

Гадна байгша оной апрелиин 10-hаа 20 болотор ажахынууд хоорондоо ябалсажа, хабарай тарилгада хэр бэлдэжэ байhанаа шалгаха юм.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй аймаг.

Үдэрэй үзэгдэлнүүд

«ДООШОО ХАРЫТ...»

Улаан-Удынгөө үйлсэнүүдээр ябахада, үбэлэй хүйтэндэ, зунай халуунда гараа hарбайжа, гүйраншалжа hууhан үбгэд, хүгшэд, нарайнуудаа тэбэриhэн эхэнэрнүүд, нүрпагар хубсаhатай үхибүүд үдэр бүри олошорhон шэнги. hаяхан лэ, арбаад жэлэй саана, нимэ байдал гансал «баруун гүрэнүүдтэ» үзэгдэдэг гэжэ «карикатура» зуража, наадалдаг hэмди, теэд мүнөө...

Эдэ хайшан гэхэдээ, нимэ байдалда орооб, юундэ нигэжэ hууха болоо юм гэжэ хүн бүхэн нэгэтэ бэшэ бодолгото болоо бэзэ.

Олонхи зоной харгылдаг дэлгүүр тээшэ ошобобди. Мүнөөдэр бидэнние үнэ сэнгүүд, харагдаа үзэгдөгүй эдеэ хоол, hартама гоё хубсаhа хунар hонирхуулнагүй. 10—20 метр болоод лэ, муу hайн юумэ дэбдижэ hууhан үхибүүд, эхэнэрнүүдтэ дүтэлжэ хөөрэлдэнэбди.

— Таанад хаанаhаа ерээ юмта, мүнөө хаана байрлаhабта?—гэжэ асуубабди.

— Таджикистанайбди, вокзал дээрэ хоhодогбди.

— Нютагтаа байбалтнай, дээрэ бэшэ юм гү?

— Мэдэхэгүй, мүнөө гэртээ ошохо биледтэ мүнгэ суглуулха гэнэбди.

— Энэ мүнгэнтнай хилээмэндэ хүрэдэг юм гү?

— Хүрэдэг лэ даа.

Иимэрхүүл харюунуудые дуулаhабди. Хажуугарнай үнгэрhэн зон ехэ гайхангяар харана. Саашаа боложо ажаглахадамнай, ехэнхидээ наhатайшаг эхэнэрнүүд, 30—40-өөд наhанай эрэшүүл 100, 200 түхэригүүдээ hарбайна. Олонхи хүнүүд доошоош харангүй үнгэрнэ, теэд элэнние зэмэлхээр бэшэ ааб даа.

Үглөөнэй 8 сагта hалхитай, үбэлэйхиhөө дутуугүй хуйтэн байхада, «Юбилейнэ» универмагай газаа үхибүүгээ тэбэриhэн эхэнэрэй гунигтай аялгаар ямар бэ даа дуу дуулажа, гүйраншалжа hуухадань, зүрхэ сэдьхэл үбдэмөөр. Дүтэлөөл хөөрэлдэнэбди:

— Газарhаа хүйтэ абажа, өөрөө, үхибүүнтнай үбдэжэ болохо гэжэ айнагүйгта?

— Ондоогоор бидэндэ хэн мүнгэ үгэхэ юм?

— Засаг түрэмнай таанадта анхаралаа хандуулха, ажабайдалнай hайжарха гэhэн найдал танда бии гү?

— Ажабайдал hайн болохо гэжэ этигэнэгүйб. Удэр үнгэрөөл hаань гэжэ hанадагби.. Маанадые эндэ бү hуугты гэжэ намнадаг, хашадаг, теэд дэлгүүрэй, вокзалай газаа hуубал, юуш олохогүйш.

Гүрэн түрын хүгшэдтэ, үхибүүдтэ, эхэнэрнүүдтэ хэр зэргэ хандадагhаа, тэдэнэй байдал сэхэ дулдыдадаг. Теэд манай эндэ хэды болотор эдэмнай ондоо хүнүүдэй hарбайхые хаража hууха юм? Ядархадаал, хэндэш хэрэгүй, хаанаш hурадаггүй байхадаа, үхибүүднай буудалнуудай газаа машина угаана, үглөөнhөө үдэшэ болотор, газетэнүүдые худалдана, столовонууд соогуур үлэн нюдөөр хэн юу үлөөнэ хаб гэжэ хүлеэнэ бшуу. Энээнhээ ондоо шухала асуудалнууд үдэр бүри гараад лэ ерэдэг бэзэ. Энээнние нэгэ үдэрөөр шиидхэхэ бэшэ. Теэд мүнөө дээрээ халуун хоол гуйраншадта хубаарилхада, хоноллгын газар тухай бодомжолходо ямар юм?

А. ДУГАРОВА,
БГПИ-гэй 4-дэхи курсын оюутан.

ҮНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Дэлгүүр: социальна хамгаалгын асуудалнууд. С. Хашитова: «Анхаралаа алдахагүй»; Эдеэ хоол элбэгжүүлгэ—эгээл шухала зорилго. Д. Хингеев: «Рапсын тоhон — Буряад орондэ». Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо. Б. Борбоев: «Арга шадалааралл оролдоно», И. Балуров: «Аха дүүнэрэй дайшалхы зам»;

3-дахи нюурта. Россин габьяата артистка Л. Дугаровагай зохёохы ажалай удэшэдэ. Б. Орбодоева: «Уян сэдьхэлэйнгээ ульhаар», Э. Базарон: «Омогорхонобди»; Ф. Сахиров: «Гантүмэрэй магтаалда хүртэhэн юм»; Арадаймнай ёhо заншалнууд. Ж. Сажинов: «Сагаалган ба монгол литэ»; Хүн ба үе саг. «Хэрэгүүдынь 1994—1995 онуудта сагааруулагдаhан».

4-дахи нюурта. Хүн ба байгаали. Республикын hонин. ТВ-гэй программа.

СОНОСХОЛ

Буряад Республикын Эхэнэрнүүдэй холбоон юридическэ туhаламжа үгэгдэг «Юрана» түбтэй хамта эхэнэрнүүдтэ болон бага тэдэхэмжэтэй эрхэтэдтэ хуули эрхын асуудалнуудаар hарын гурбадахи суббото бүхэндэ 10-hаа 14 саг хүрэтэр түлөөhэгүй зүбшэлнүүдые үгэхэ.

1995 оной мартын 10-да түрүүшын уулзалга үнгэргэгдэхэ.

АДРЕС: Улаан-Удэ, Ленинэй гудамжа, 27 (2-дохи дабхар).

Дэлгүүр: социальна хамгаалгын асуудалнууд

АНХАРАЛҺАА АЛДАХАГҮЙ

1994 он ООН-ой шиидхэбэрээр Гэр бүлын улаасхоорондын жил гэжэ сонносхогдоо hэн. Энэ хадаа гэр бүлэнүүдэй асуудалнуудта анхаралаа хандуулхые, тэдэнние хамгаалхые, дэмжэхые гүрэнэй болон бусадшье зохихо эмхинүүдтэ хандаhан үрэа болоо гэшэ.

Һүүлэй үедэ республика дотор айл бүлэнүүд олон бэрхэшээлинүүдтэй үшарна. Гэр байрын, элшэ хүсэнэй, түлишын түлөө сэнгүүд хэмгүй дээшэлээ. Гэр байрануудай барилга хизаарлагдаа, элүүрые хамгаалгын, ажаһуудал хангалгын түлөө сэн баһал нэмээ. Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, олонхи бүлэнүүдэй байдал үдэр бүри доройтоно. Эрэшүүл, мүн эхэнэрнүүдшье түлөөнэгүй амаралтада гаража, зариманиинь оройдоошье ажалгүй үлэhэн байха юм.

Улаан-Удэ хотын Советскэ район соо 2767 бүлэ тоологдоно. Эдээн соohоо 18 хүрэтэр наhатай үхибүүдтэй — 1400 бүлэ, 4-һөө ба дээшэ үхибүүдтэй — 267, тулюур байдалтай—1400 бүлэ гэжэ тодоруулагдаа.

Үхибүүнэй түрэлгэ бүлын олзо оршотой нягта холбоотой гээшэ. Тиимэhээ олон үхибүүдтэй бүлэнүүдтэ мүнгэ алтанай талаар асуудал гол гэжэ тоологдоно. Район соо иимэ бүлэнүүдэй 60 процентдэнь эхэ гү, эсэгэнь ажал хэдэгүй байха юм. Олон үхибүүдтэй залуу бүлэнүүд илангаяа хүндэ байдалда ороно. Мүнөө сагай сэнгүүдэй хэмжээ, мүн хүн зоной олзо оршо хараада абаа hаа, дүрбэ ба дүрбэнһөө дээшэ үхибүүдые хүбсалуулха гээшэ ехэ хүшэр болоод байна. Олон бүлэнүүд эдеэ хоолой, эд бараанай, хүбсаhанай зарим зүйлнүүдые худалдан абалгые үизаарлаха, үгышье hаа, огто арсаха баатай болоно. Иимэ бүлэнүүдэй багашуулда шэнэ хүбсаhан хаа-ла абтадаг. Тэдэнэй аха, эгэшэнэрэйнгээ хүбсаhа үмдэдэгынь гайхалгүй болоо.

Тиин олон үхибүүдтэй бүлэнүүдые социальна талаhаа хамгаалха шухала болоод байна гээшэ. Энэ талаар манай республикын правительство түсхай тогтоол абаhан байха юм. Манай таhагай мэргэжэлтэд эрдэм hураласалай, элүүр энхые хамгаалгын, соёлой, мүн эдэ бүлэнүүдтэ туhалха аргатай бусадшье эмхинүүдтэй нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулдаг.

Олон үхибүүдтэй бүлэнүүдые бүридхэлдэ абаха талаар худалмэри жэлэй туршада ябуулагдаа. Республикын Правительствын тогтоолоор хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануд бэелүүлэгдээ.

Эдэ бүлэнүүдтэ гэр байрын, элшэ хүсэнэй, түлишын түлөө түлбэридэ хүнгэлэлтэнүүд үгтэнхэй. Хотын социальна талаар дэмжэлгын жасаhаа, мүн хотын фондhоо хэдэн бүлэдэ 2 миллион шахуу түхэригэй хэмжээнэй мүнгэн туhаламжа үзүүлэгдээ. Энээнhээ гадна, зарим бүлэнүүдтэ үхибүүдэй гутал, хүбсаhанай зүйлнүүд үгтэнэн байха юм. Автобус, трамвай соо ябаха 6 миллион түхэригэй hарын биледүүд үнгэрэгшэ жэлдэ үгтоо.

Сагаан hарын баярта, Үхибүүдые хамгаалгын үдэртэ, Гэр бүлын үдэртэ зорюулагдаhан hайндэрнүүд үнгэргэгдөө.

Үхибүүдэй амарха, сүлөө сагаа үнгэргэхэ асуудал бидэнэй анхаралhаа алдагдадаггүй. Юумэнэй бүгэдэ түлбэритэ болошходонь, түрэлхидтэ үхибүүдээ амаруулха арга боломжонууд үсөөн болоно. Тиин үнгэрэгшэ зун 290 үхибүүд элдэб лагерьнүүдта амарhан байха юм.

Эдэ хэмжээ ябуулгануд үхибүүдээр олон айлнуудай дутуу хангагдаhые хүсэлдүүлнэ бэшэ. Тингэбэшье обществын, мүн гүрэнэй зүгhөө туhаламжа, хүнгэлэлтэнүүд хэрэгтэй гэжэ hанагдана. Илангаяа үхибүүдтэ анхарал хандуулагдаха ёhотой. Олонхи үшарта олон үхибүүдтэй бүлэнүүдэй түрэлхид, үхибүүдыншье гүрэн бидэндэ туhалха ёhотой гэжэ тоолоод лэ, байдалаа hайжаруулхые оролдодоггүй байха юм. Ямаршье үшарта гэр бүлэ өөрынгөө хүсэ шадалаар сайгуулhан, өөрыгөө хангаха, ажабайдалайнгаа хэмжээ дээшэлүүлхэ, ухаан сэдьхэлээ хүгжөөхэ нүхэсэлнүүдтэй байха зэргэтэй.

С. ХАШИТОВА,
Улаан-Удэ хотын Советскэ районой хүн зонике социальна талаар хамгаалгын таhагай секторыг даагша.

Эдеэ хоол элбэгжүүлгэ—

эгээл шухала зорилго

БУРЯАД ОРОНДО—РАПСЫН ТОҺОН

«Растительное масло» гэhэн хаамал түхэлэй акционернэ бүлгэм байгша оной февралиин тэнhээ эхилжэ, республика дотороо рапсын безуроковэ сортын үрэhэнhөө ургамалай тоhо үйлэдбэрилжэ захалба. Ургамалай тоhон халаа эдеэ хоолой болон биологическа талаараа айхабтар үндэрөөр сэгнэгдэдэг гээшэ. Эдеэ хоолдо ургамалай тоhоной хубине дээшэлүүлхэ талаар мэргэжэлтэдэй hүүлэй үедэ онсо анхаралаа хандуулдаг болоhоониинь найшаатай. Рапсын тоhон үл хоолтой, шанараараа оливын болон сояын тоhонтой тон адлирхуу юм.

Дэлхэй дээрэ үйлэдбэрилэгдэдэг ургамалнуудай тоhон соohоо рапсын тоhон наран сэсэгэй тоhонтой адли хөөрдохи hуури эзэлнэ. Нэгэдэхи hуурида гарадаг сояын тоhон жэлтээ дүнэ эзэргээр бүхыдөө 16,5 миллион тонно үйлэдбэрилэгдэдэг байна. Харин наран сэсэгэй тоhон жэл соо бүхыдөө 8,1 миллион тонно, рапсын тоhон —8 миллион тонно үйлэдбэрилэгдэжэ, хуларгаа наймаанда эльгээгдэнэ. Ургамалнуудай бүхы аймгай, тоо үйлэдбэрилгын хэмжээ абаа харахала, hүүлэй 15 жэлэй хугасаа соо рапсын тоhо үйлэдбэрилгэ наран сэсэгэйхидэ орходоо холо дээшээ юм. Дэлхэйн нивилизованно гүрэнүүд болохо Германи, Франци, Швеци, Канада, Польшо, Чехословаки болон бусад рапсын тоhо ехээр үйлэдбэрилдэг гүрэнүүд болоно.

Росси гүрэнние амяаралайнь хараал үзэбэт, мүнөөтэрэй байдалаар Ивановска, Омско, Новосибирска областьнуудта рапсын тоhон үйлэдбэрилдэдэг байна. Харин манай Буряад орондо өөрөөгөө рапсын тоhо Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинай нэрэмжэтэ колхозто үйлэдбэрилдэг болонхой. Удаань биднэрэй хүсөөр hогтоологдогүй умда гарадаг заводто 1992 ондо 800 килограмм тоhон үйлэдбэрилдөө hэн.

«Забайкалинвест» гэhэн акционернэ бүлгэмэй мүнгэн hангаар туhалхаhань, 1994 оной эхи биитэ тоhолиг ургамалнуудые бүйлдүүлха тусхай комплекс — түхэрэлгэнүүдые худалдана абаад. Иваныч аймагай Бүүжэ тосхондо байдаг могоной үнэhэ үйлэдэрилдэг. Буряадай станциин маэгэй газар дээрэ тэрэнээ тохообоби. Энэ комплекс-түхэрэлгэнэй суулгыч туршада бүхыдөө 8—10 тонно рапсыг үгэhэ бүйлдүүлха арга хүсэтэй юм. Тиинхэдэ энэ аргаараа бидэ 2,5—3,0 тонно рапсын тоhо, 5,5—7,0 тонно шахатаhа абажа шатаха байнабди. Комплексөө толхоод, hүүлтэнь тэгэнээ туршажа үзэхэдөө, дүн хамта 300 килограмм рапсын тоhо үйлэдэрилөө hэнэй.

Госсанэпидназорой республиканска түбэй эдеэ хоолой ариг сэбэрые сахиха таhагай сэргэлhон дүнгэй ёhоор манай үйлэдбэрилhэн тоhоной шанарынь бии байhан эрилтэдэ гэхэ гү, али стандартда тон таарана, харюусана гэжэ хэлэгдэнхэй юм. Россиин эрдэмэй академиин Сибириин отделениин Буряадай Биологиин институтай фармакологиин туршалгын лабораториин база дээрэ медицинын эрдэмэй доктор, профессор С. М. Николаевай хүтэлбэри доро адууhа малай бее махабадта рапсын тоhоной фармакологическа бо токсикологическа талаар нүлөө үгэhиень тодорхойлхо туршалга үнгэргэдэhэн байна. Рапсын тоhоной хорото бодосуулынь, тэрэнэй малай томо бололгодо, тэсэбэри дадалгада ямараар нүлөөлхэ байhыень туршажа үзөө.

Энэ туршалгын дүн шэнжэлжэ үзэхэдэ, үйлэдбэрилэгдэhэн рапсын тоhондо балай тиимэ хорото зүйлнүүд дайралдаагүй. Энэ тоhон малай томо бололгодо, мүн тэсэбэри дадалгада hайн нүлөө үгэхэ байна гэhэн дүн гаргагдаhан байна.

Рапсын тоhо үйлэдбэрилхэ хэмжээгээ саашадань ехэ болгохдоо, акционернэ бүлгэмэй мүнгэн hангаар ядахаяа болиходонь, бидэ медико-биологическа туршалганулаа үргэдхэхөөр түсөблэнэбди.

Түхэрэлгэмнай тоhоноо гадна малда тон хэрэгтэй болохоор баяр, тоhолиг тэжээл — тоhоной шахадаhа үшөө гаргаха байна. «Буряатская» гэhэн агрохимическэ станциин албаай малуулhэнэй ёhоор, нэгэ килограмм шахадаhан соо 1,12 тэжээлэй единицэ, 275 грамм буйлуулагдаhан протеин, 9,5 процент тоhоо бии юм.

1994 оной намарhаа хойшо эбэртэ бодо мал, гахайнуудые энэ тэжээлээр шахан тагтануулха туршалга бии ябуулагдана. Республикын Худөө ажахын болон эдеэ хоолой министерствын эрдэмэй таhагай үүсхэлээр «Буряад орондо үрэгамалай тоhо үйлэдэрилхэ» гэhэн проектые 1995 оной федеральна программада оруулагданхай.

3000 тонно рапсын тоhо худалдахаар Тарбагатайн, Бэшүүрэй, бусад аймагуудай ажахыншуудтай хэлсээ баталхаар хараа зорилго урдаа табиихайбди. Энэ талаар иимэ ургамал тариихаар гурба мянган гектар сэбэр паар манда хэрэгтэй болоно.

Мачай энэ эхилhэн шухала хэрэгтэ республикын Правительство, Худөө ажахын болон эдеэ хоолой министерство, Улаан-Удэ хотын захиргаан ехэ туhаламжа үзүүлээ, мүнөөшье үзүүлhэн зандаа.

Д. ХИНГЕЕВ,
«Растительное масло» гэhэн хаамал түхэлэй акционернэ бүлгэмэй генеральна директор, худоо ажахын эрдэмэй кандидат, доцент.

ГАЗАР ДАЙДАЯА ЗАМБУУЛИНАЙ ҮНДЭРhӨӨ ХАРАХАДА...

ОРЕНБУРГСКА ОБЛАСТЬ. Ураал-Каспийн регионэй азро-замбуулинай мониторинг гэhэн хоморой шухат туршалгын оршондэ Ураал болон Сакмара мүрэнүүдэй хажуугаархи газар дайда экологиудай анхаралта абтанхай. Гансал огторгойн үндэрhөө эндэхи газар дайдын хэр ехээр бузарлуулагдаhаниие тодоруулжа болоно. Промышленна илангаяа тэмэ түбүүдэй байдалые харахада гуниг түрүүлнэ. ТУ-154 М-ЛК-1 түхэлэй самолёт-лабораториин экипажай бүридэлдэ экологуудhаа гадна Ю. Гагаринай нэрэмжэтэ космонавтнуудые бэлдэдэг түбэ түсхай hуралсал гараhан Оренбургын арадай ажахын мэргэжэлтэд оролсоно. Геофизигүүд, хүрьhэ шэнжэлэгшэд, ой мэдоной ажахын худэлмэрилдэгшэд, медигүүд — бултандань хэхэ ажал эндэ хизаргүй. Эндэ hалбаринин талаар аэро-бүүлгабариние шэнжэлэн үзэhэнэй. сасуулан хаража үзэhэнэй hүүлээр асасэй дүгүүд гаргагдаха ёhотой. Юуб гэхэдэ. самолёт-лабораториин нэгэн доро замбуулинта, газар дээрэ адли буулгабаринууд хэгдэhэн байгаа юм. Аэро-замбуулинай мониторингын туршалга үнгэргэхэ хэрэгтэ Федеральна бюджедhээ 20 миллиард түхэриг hомолэгдоhон байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гайхаха юумэн эндэ хизаргүй даа.

ИТАР—ТАСС-ай фото.

НЭРЭ ХҮНДЫЕНЬ ҺЭРГЭЭХЭ

«Буряад Республикын габьяата ветеринарна врач» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргые hэргээхэ гуйлтатайгаар республикын Президент Л. Потаповта, Арадай Хуралай түрүүлэгшэ М. Семёновто республикын ветврачнуудай эрдэмэй-үйлэдбэриин конференцидэ хабаадагшад хандаба. Иимэ нэрэ зэргэ 1993 он хүрэтэр олгогдодог байhан юм.

Адууhа малай 150 гаран үбшэн хүнүүдтэ халдажа болохо байна. Тиимэhээ малай аргашад ганса адууhа малые хамгаална бэшэ, мүн хүнэй элүүр энхын түлөө оролдоно гэжэ энэ гуйлта соо тэмдэглэгдэнэ.

Энэ мэргэжэлэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ, мэргэжэлтэдые урмашуулха зорилготойгоор Арадай Хуралай сесси дээрэ энэ нэрэ зэргые hэргээхэ тухай зүбшэн хэлсыт гэжэ гуйлта соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

АГУУ ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АРГА ШАДАЛААРААЛ ОРОЛДОНО

Өөдөө нара хараха сүлөөгүй гэхээр хүшэр хүндэ худэлмэри хэжэ гараhан, хатуу шэрүүн дайн байлдаан соогуур ябажа ерэhэн манай үбгэд, хүгшэд, аха наhанай үеын хүнүүдтэ саг үргэлжэ анхарал хандуулжа, туhаламжа үзүүлжэ байха гэдэг ааб-забли даа.

Тоод энэнь аймаг бүхэндэ хэр хүсэндөө хүргэгдэжэ байдаг юм ааб? Илангаяа Совет арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда Илалта туйлаhаарнь 50 жэлэй гүйсэхээе байhан ойн урда тээ энэ талаар юун хэгдэнэб? Тус асуудалаар hонирхожо, баяхан Хэжэнгын аймагай дайнай болон ажалай ветерануудай совэдэй түрүүлэгшэ Д. Р. Банзаргашеевтэй уулзахадаа, энээн тушаа хөөрэжэ үгэхыень гуйгаа hэм.

— Нёдондо март hарада баталагдаhан «Илалта» гэжэ комплексно программа бэелүүлхэ талаар аймаг соо зарим тэды худэлмэри хэрдэнэ. Мүнөө үеын эрхэ байдалда тааруулжа, тэрээндэ тодорхой хубилалта, нэмэлтэ оруулнабди,— гэжэ Дмитрий Рабданович хэлэнэ.

Аймаг соо мүнөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадаhан, тэндэhээ инвалид боложо ерэhэн, ара талада худэлhэн, мүн сэрэгшэд-интернационалистнууд, Зэбсэгтэ Хүсэнэй ветерануд — хамта 2000 шахуу хүн ажаhууна. Тэдэнэр нютагуудай зоной дунда хүндэтэй, олоной зүгhөө, засагай зургаануудай талаhаашье hала анхаралаар хүреэлэгдэдэг. Д. Р. Банзаргашеевэй хэлэhэнэй ёhоор, аймагай бүхы тосхон, hууринуудта ажаhуудаг ветерануд хүнгэлэгдэмэл сэнгээр түлеэгээр хангагдана, гэр байрануудынь заhабаринлагдана. Тэдэнэр динлэнхидээ аймаг соогуураа ниитын транспортаар түлөөhэгүйгөөр ябаха эрхэтэй.

Гурбан жэлэй саана аймагай захиргаанай гулваа Д. П. Суворовой үүсхэлээр нютагай бюджедhээ мүнгэн таhалагдажа, гэртээ телефонтой ветерануд тэрэнэйнгээ түлөөhэнэй 50 процентые түлэдэг болоо юм. Гансахан нёдондо нютагай хэлхээ холбооной организацида бюджедhээ энээндэ 5 миллион түхэриг мүнгэн түлэгдөө. Наhатайшуулда эмшэлэлгын талаар ехэ туhаламжа хүргэгдэнэ гэжэ онсо тэмдэглэхээр. Аймагай РТМО (ахамад врач Д. Б. Батуев) ветерануудай дунда жэл бүхэндэ диспансеризаци хэнэ, үбшэлэгшэдые эмшэлнэ. Хэрэггэй болоходонь тэдэнние Улаан-Удын түбэй больницада, Зүүн зүгэй медицинын түбтэ эльгээдэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ 2 миллион түхэригэй хүнгэлэлтэтэй эм дом ветерануудта үгтэhэн байна. Тэрэшэлэн арга шадал багатай зондо республикын газетэнүүдые захихаданьшье бага зэргэ мүнгэн hомологдоо.

— Март hарахаа хойшо жэлэй дүүрэтэр бүхы ветерануудта hара бүри хүн бүхэндэ 10 мянган түхэриг мүнгэн тэдхэмжэ нэмэжэ түлэгдэдэг болохонь. Энэ мүнгэн нютагай бюджедhээ абтаха юм. Хэжэнгын голой дайнай болон ара талын худэлмэриин ветерануудай фото-зурагуудтай Алдар Солын самбар бэлдэжэ, тосхон, hуурин бүхэнэй зоной ябадаг эли газарта тодохо худэлмэри хэгдэжэ байна. Мүн аймагай Дурасхаалай дэбтэр бии болгохобди. Дайнай шэрүүн хатуу жэлнүүдтэ аймагай нютагуудhаа 2400 хүн сэрэгэй албанда абтаhан байна. Тэдэнhээ 919 хүн Агуухэ Илалтыг түлөө ами наhаяа үгөө,— гэжэ Дмитрий Рабданович хөөрэнэ.

Тиихэдэ депутадуудай ажал хэ[illegible]гэй түлөө үгтэдэг нэгэ hарын т[illegible]рние республикын дайнай болон а[illegible]лай ветерануудай жасада орур[illegible]гэhэн Буряад Республикын п[illegible]ментариануудай үүсхэлые аймаг[illegible] ажалай коллективүүд hайшаан [illegible]жээ. Тусхайлбал, аймагай медиц[illegible]дэй нютагай нэгэдэлэй худэлмэри[illegible]шэд ажалайнгаа нэгэ үдэрэй салин[illegible] тэрэ жасада оруулха гэжэ хам[illegible] суглаан дээрээ шиидхэбэри аб[illegible] Хэжэнгын нэгэдэхи дунда hур[illegible]лиин, интернат hургуулиин коллек[illegible]вүүд, аймагай болон нютагуудай [illegible]хиргаануud баhал тиимэ шиидхэ[illegible] абаа.

— Тобшолон хэлэхэдэ, манай [illegible]тын эмхи зонике социальна хам[illegible]лгын аймагай захиргаанай та[illegible]тай нягта холбоотойгоор худа[illegible] Тэдэнэр манай hанаата болоожо б[illegible]hан бүхы асуудалнуудта анхарал[illegible]гаар хандадаг, али болохо түhал[illegible]жа, дэмжэлгэ үзүүлдэг. Гэхэтэй, [illegible]та Афганистанда дайлалдаhан [illegible]рануудай республиканска совет [illegible]

— Манай эндэхи 13 сэрэгшэ-интернационалистда ямаршье анхарал хандуулнагүй гэхэдэ болохо,— гэжэ Д. Р. Банзаргашеев голхорон хэлэнэ.

Хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ[illegible]рэ «Ветерануд тухай» Федерал[illegible]шэнэ Хуули туяаа хэлэхэдээ, дай[illegible]уедэ ара талада худэлбэшье, ор[illegible] медальда хүртөөгүй, «Ажалай [illegible]ран» гэhэн медаль абаагүй хүн[illegible]дэй энэ хуули сэо хараалагд[illegible]хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртөөгүй hал[illegible]hаниинь харамтай гэжэ тэмдэг[illegible]

Б. БОРБОЕВ,
журналис[illegible]

АХА ДҮҮНЭРЭЙ ДАЙШАЛХЫ ЗА[illegible]

Буряадай Усть-Ордын автономито округой Боохоной районой Буреэд нютагта түрэhэн аха дүүнэр Бадма, Григорий, Игнат Тармаевуудай хуби заяан тухай хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

Түрүүшээр тус гэр бүлын ехэ хүбүүн Бадма Алексеевич Тармаев тухай хөөрэе. Бадма эсэгынгээ наhа барахада, дүү хүбүүд, басагадаа өөдэнь үргэлсэхэ үилгатайб гэжэ ойлгоо hэн. Тиимэhээ тэрэ hураха үедөөшье ажалладаг байгаа.

1941 ондо, дайнай эхилхэдэ Бадма Эрхүүгэй финансово-экономическа институдта hуража байба. Студент Тармаев сэрэгэй албанда татагдажа, сэрэгэй-инженернэ училищида эльгээгдэбэ. Тэрэ училищи богони болзор соо дүүргээд, взводой командирай түшаалтай боложо, фронт эльгээгдээ hэн.

Бадма Тармаев Харьков шадархи байлдаанда түрүүшыгээ шалгалта гараба. Тэрэнэй командалдаг взвод дайсадай урдаhаа бодожо, шанга сохилто үгэхэ зориг готой байгаа. Тармаевай взвод немецүүдые дутэхэн ерэмсээрнь хиргажа мэдэбэ. Взводой командир өөрөө немецэй бронемашина «зогсоожо», тэрээн соohоо гүйжэ гараhан солдадуудые хүлhөөнь буулгаа hэн. Тэрэ байлдаанай үедэ дайсанай 10 солдат усадхагдаhан байба.

Взводой командир байhанаа сапёрнуудай ротын командираар томилогдобо. Удаань, Б. Тармаев Сталинград, Курск шадархи байлдаануудта хабаадаhан, Днепр ба Висла мүрэнүүдые гаталhан намтартай. Архивай материалнууд сапёрнуудай баатаршалга тухай хоорэнэ. 1943 ондо Б. Тармаев Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай хөёрдэхи шатын орденоор шагнагдаа hэн. Тэрэ шагналда юунэй түлөө хүртэhэн байгааб? «1943 оной ноябринь 5-най hүни дайсанай бууджа байбашье, Горянка мүрэн дээгүүр хүүргэ барижа, 69-дэхи бригадын танкнуудай урагшаа дабшаха зам нээжэ үгэhэн байгаа. 1943 оной ноябрь hарада Тармаевай ударидадаг рото Коженка hуурин шадархи байлдаанда оролсоод, дайсанай шанга добтололгые болоулhан юм. —Тэрэ байлдаанай үедэ немец 20 солдат үгы хэгдээ, 14 солдат плендэ абтаа»,— гэжэ полкын командованиг бэшэhэн байдаг.

9-дэхи механизированнэ корпусой 82-дохи сапёрно батальонтой хамта Румыниин газар дээрэ дайлалдажа ябахадаа, 1944 оной апрель hарада хүндөөр шархатаа hэн. Госпитальдо аргалуулhанай удаа Бадма Алексеевичтэ инвалид гэhэн үнэмшэлгэ үгэхэ гэhэн шиидхэбэри абтаба. Гэбэшье Б. А. Тармаев тэрэ үнэмшэлгдээ анхаралаашье хандуулангүйгоор фронт ошожо тухайгаа мэдүүлбэ.

Эхэдэ, эгэшэнэртээ эльгээhэн бэшэг соогоо Бадма Алексеевич нигэжэ мэдээсэбэ: «Фашистнууд дамайе шархатуулжа, шуьыемни үрдахуулаа. Зүгөөр би гартаа буу бариха, нюдоорөө хараха шадалтай бангаал хадаа фашистнуудые хюдажа мэдэхэ, hаин баатры, эхээ hамнагты, дайнай дүүрэмсээр гэртээ бусажа ерэхэб».

Уданшьегүй Б. А. Тармаев фронтдо мордоод, Германиин Одер мүрэниие гаталан гаралсаа hэн. 1945 оной март hарада тэрэнэй командалдаг сапернуудай батальон дайсанай ара талада гаража, сэрэгэй хэдэн объектнүүдые тэhэлжэ, хэдэн олон вагонуудые hалгааhан юм. Фронт дээрэ тараагдадаг «Вперед на Запад» гэhэн газетын 1945 оной мартын 13-най номерто «Хоёр дайшалhы орденуудай кавалер гвардиин ахалагша лейтенант Бадма Тармаевай дайшалхы хэрэгүүд тухай» статья томилогдоо бэлэй. Бадма Алексеевич 1945 оной апрелиин 12-то hүүлшынгээ бэшэг соо гэртээ нигэжэ бэшэhэн байдаг: «Урдань абаhан шархамни hүжэрнэ, ревматизм намайе зобооно. Госпитальдо аргалуулхаhаа арсаад, медсанбадта хэбтэнэб. Гартаа тулга барьяд ябанаб. Гэбэшье ухаан бодолнай hайн, hанаамнайшье hэргэг. Шиидхэхы байлдаанда бэлдэжэ байнабди. Би хабаадалсахад байхаб».

Энэ бэшэг бэшэhэнэй удаа 6 хоног үнгэрhэн хойно Б. А. Тармаев Ширел мүрэн дээгүүр гараад, урагшаа добтолжо ябатараа баатарай үхэлөөр унаа hэн. Ротын командирай орлогшо командир Тармаев тухай эхэдэнь нигэжэ бэшэхэ hэн: «Медсанбадhаа тулгаяа бариhан зандаа гараа hэн. Ширел мүрэн гаталхадаа, өөрөө ротые командалжа ябаа».

Эхэнь—Булхан Борхиновна хүбүүнэйнгээ дайшалхы орденуудые абаад, тэрээндэ үгтэхэ гэhэн пособиhоо арсаа hэн. «Хүбүүд, басагадни олон. Хоолойемни тэжээнэ бэзэ»,— гэжэ тэрэ мэдүүлhэн юм. Булхан 97 наhатай боложо, бурханай орондо ошоо бэлэй.

Тармаевтанай хөёрдохи хүбүүн Григорий hургуулида сагшалжа байтараа, 1942 оной февраль hарада Эсэгэ Ороноо хамгаалхаяа дайнда хүндөөр шархатаа hэн. Госпитальдо аргалуулhанай удаа Бадма Алексеевичтэ инвалид гэhэн үнэмшэлгэ үгэхэ гэhэн шиидхэбэри абтаба. Гэбэшье Б. А. Тармаев тэрэ үнэмшэлгдээ анхаралаашье хандуулангүйгоор фронт ошожо тухайгаа мэдүүлбэ.

Эхэдэ, эгэшэнэртээ эльгээhэн бэшэг соогоо Бадма Алексеевич нигэжэ мэдээсэбэ: «Фашистнууд дамайе шархатуулжа, шуьыемни үрдахуулаа. Зүгөөр би гартаа буу бариха, нюдоорөө хараха шадалтай бангаал хадаа фашистнуудые хюдажа мэдэхэ, hаин баатры, эхээ hамнагты, дайнай дүүрэмсээр гэртээ бусажа ерэхэб».

Уданшьегүй Б. А. Тармаев фронтдо мордоод, Германиин Одер мүрэниие гаталан гаралсаа hэн. 1945 оной март hарада тэрэнэй командалдаг сапернуудай батальон дайсанай ара талада гаража, сэрэгэй хэдэн объектнүүдые тэhэлжэ, хэдэн олон вагонуудые hалгааhан юм. Фронт дээрэ тараагдадаг «Вперед на Запад» гэhэн газетын 1945 оной мартын 13-най номерто «Хоёр дайшалhы орденуудай кавалер гвардиин ахалагша лейтенант Бадма Тармаевай дайшалхы хэрэгүүд тухай» статья томилогдоо бэлэй. Бадма Алексеевич 1945 оной апрелиин 12-то hүүлшынгээ бэшэг соо гэртээ нигэжэ бэшэhэн байдаг: «Урдань абаhан шархамни hүжэрнэ, ревматизм намайе зобооно. Госпитальдо аргалуулхаhаа арсаад, медсанбадта хэбтэнэб. Гартаа тулга барьяд ябанаб. Гэбэшье ухаан бодолнай hайн, hанаамнайшье hэргэг. Шиидхэхы байлдаанда бэлдэжэ байнабди. Би хабаадалсахад байхаб».

Энэ бэшэг бэшэhэнэй удаа 6 хоног үнгэрhэн хойно Б. А. Тармаев Ширел мүрэн дээгүүр гараад, урагшаа добтолжо ябатараа баатарай үхэлөөр унаа hэн. Ротын командирай орлогшо командир Тармаев тухай эхэдэнь нигэжэ бэшэхэ hэн: «Медсанбадhаа тулгаяа бариhан зандаа гараа hэн. Ширел мүрэн гаталхадаа, өөрөө ротые командалжа ябаа».

Эхэнь—Булхан Борхиновна хүбүүнэйнгээ дайшалхы орденуудые абаад, тэрээндэ үгтэхэ гэhэн пособиhоо арсаа hэн. «Хүбүүд, басагадни олон. Хоолойемни тэжээнэ бэзэ»,— гэжэ тэрэ мэдүүлhэн юм. Булхан 97 наhатай боложо, бурханай орондо ошоо бэлэй.

Тармаевтанай хөёрдохи хүбүүн Григорий hургуулида сагшалжа байтараа, 1942 оной февраль hарада Эсэгэ Ороноо хамгаалхаяа дайнда хөөрэнэ.

Тиихэдэ депутадуудай ажал хэ[illegible]гэй түлөө үгтэдэг нэгэ hарын т[illegible]рние республикын дайнай болон а[illegible]лай ветерануудай жасада орур[illegible]гэhэн Буряад Республикын п[illegible]ментариануудай үүсхэлые аймаг[illegible] ажалай коллективүүд hайшаан [illegible]жээ. Тусхайлбал, аймагай медиц[illegible]дэй нютагай нэгэдэлэй худэлмэри[illegible]шэд ажалайнгаа нэгэ үдэрэй салин[illegible] тэрэ жасада оруулха гэжэ хам[illegible] суглаан дээрээ шиидхэбэри аб[illegible] Хэжэнгын нэгэдэхи дунда hур[illegible]лиин, интернат hургуулиин коллек[illegible]вүүд, аймагай болон нютагуудай [illegible]хиргаануud баhал тиимэ шиидхэ[illegible] абаа.

— Тобшолон хэлэхэдэ, манай [illegible]тын эмхи зонике социальна хам[illegible]лгын аймагай захиргаанай та[illegible]тай нягта холбоотойгоор худа[illegible] Тэдэнэр манай hанаата болоожо б[illegible]hан бүхы асуудалнуудта анхарал[illegible]гаар хандадаг, али болохо түhал[illegible]жа, дэмжэлгэ үзүүлдэг. Гэхэтэй, [illegible]та Афганистанда дайлалдаhан [illegible]рануудай республиканска совет [illegible]

— Манай эндэхи 13 сэрэгшэ-интернационалистда ямаршье анхарал хандуулнагүй гэхэдэ болохо,— гэжэ Д. Р. Банзаргашеев голхорон хэлэнэ.

Хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ[illegible]рэ «Ветерануud тухай» Федерал[illegible]шэнэ Хуули туяаа хэлэхэдээ, дай[illegible]уедэ ара талада худэлбэшье, ор[illegible] медальда хүртөөгүй, «Ажалай [illegible]ран» гэhэн медаль абаагүй хүн[illegible]дэй энэ хуули сэо хараалагд[illegible]хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртөөгүй hал[illegible]hаниинь харамтай гэжэ тэмдэг[illegible]

Б. БОРБОЕВ,
журналис[illegible]

Дүү хүбүүн Игнат 1[illegible] наhатай болоноор 1943 [illegible] январь hарада Эсэгэ ор[illegible] хамгаалгын дайнда мор[illegible] Тэрэ 76-дахи полкын [illegible]дэлдэ ороод, МНР-эй Б[illegible] Түмэн станци шадар алб[illegible]жэ эхилээд, 1945 ондо [illegible]хеэ холбооной 907-дохи [illegible]хай батальондо оруулж[illegible]hэн. Тус батальон суу[illegible]нерал-полковник И. А. [illegible]евэй мэдэлдэ байгаа. Ур[illegible] Тармаевай алба хэдэг бо[illegible]он маршал Р. Я. Мал[illegible]скийн ударидадаг Забай[illegible]лиин фронтын бүрд[illegible]орожо, 1945 оной ав[illegible]сентябрь hараануудта [illegible]тарис Японие бута с[illegible] талаар хэмжээ ябуулг[illegible]та хабаадаа. Тэрэ Ма[illegible]та, Дотор-Монголдо алб[illegible] Тиинхэдэ сүл губни[illegible] соогуур 500 гаран [illegible]метр дабаhан тухайгаа [illegible]хэлтэйгоор хөөрэдэг[illegible] Дайнда хабаадажа, [illegible]зоригтойгоор дайсанта[illegible]сэhэнэйнгээ түлөө [illegible] Тармаев Эсэгэ Ороно[illegible]гаалгын дайнай хоёр[illegible]шатын орденоор, «Дай[illegible]габьяагай түлөө» мед[illegible]шагнаганхай. Тэрэ [illegible]ондо Курилай арал [illegible]алсаяа дүүргэжэ, [illegible]бусаа бэлэй. Тэрэ түрүү[illegible]юридическэ hургуули, [illegible]юридическэ институт [illegible]гэhэн байна. Мүрдэг[illegible] районой прокурооро[illegible]саг соо ажаллаhан юм. [illegible]рлад Республикын габ[illegible]юрист гэhэн хүндэтэ[illegible]зэргэтэй. Н. А. Тармаев[illegible]ша ондо 70 наhаяа т[illegible]хэнь, тиимэhээ Агуу [illegible]тын 50 жэлэй ойгоор [illegible]шалаад, «70 наhанай ж[illegible]hайхан лэ» гэhэн үгэн[illegible]тэрээндэ зорюулха х[illegible]тэй.

Совет Арми бухы [illegible]гүрэнэй олон үндэhэ [illegible]нине нэгэдүүлэн, туйл[illegible]хүсэтэй фашис Герм[illegible]бута сохижо шадаа.

Профессор Г. А. Т[illegible] дайнай дүлэн соогуур [illegible]гараhан тухайгаа мүн[illegible]гэжэ hанан дурсадаг. [illegible] буряад hанай хүн[illegible], [illegible] украин, татаар, чуваш, [illegible]зах болон бусад арад[illegible] түлөөлэгшэдтэй суг[illegible]жэл соо алба хэзэ, Х[illegible] эдтэй эетэйгээр, бэ[illegible] туhалжа ябадаг байг[illegible]

Тус статья бэшэгдэ[illegible]горий Алексеевич Т[illegible]хэлэhэн үгэнүүдые гүй[illegible]дэмжэнэ. Юундэб [illegible] өөрөө би солдадhаа [illegible] Совет Армиин офицер[illegible]тороо алба хэhэн хүн[illegible]

И. БАЛУ[illegible]
дайнай ба ажалай ветер[illegible]
Россин Федера[illegible]
габьяата [illegible]

УНШАА, ДУУЛАА hЭН ГҮТ?

ГАНСАЛ БУР

Россин габьяата артистка Людмила Дугаровагай зохёохы ажалай үдэшэдэ

УЯН СЭДЬХЭЛЭЙНГЭЭ УЛЬҺААР

...дөөдөө жэгнэн байдаг, бу... драмын театрта дура... ...шуулые уран бэлигээрээ ...жуулан, саг үргэлжэ бая... ...лан байдаг, аглаг һайхан ...ын аймагай Шара-Тала ...нтотой, Россин габьяата ...нистка Людмила Дугарова... ...зохёохы ажалай үдэшэ ...ртын 19-дэ болохонь.

Хүнэй ерэздүйн мэргэжэл ...а наһаньһаа эхитэй юм. ...ёбо угтай, хүндэмүүшэ ...гай тээбии, таабайнар... ...та өөдөө болоһон (долоо ...ытайдань эхэнь, харин ...72 ондо эсэгэнь наһа ба... ...). Люда басаган дүүгээ, ...бан дүү хүбүүдээ харал... ...ка, гарынь ганзагада, хү... ...нь дүрөөдэ хүргэжэ, ажа... ...лалай үргэн харгыда гар... ...ан габьяатай, уян зөөлэн ...ьхэлтэй хүн юм.

Багаһаа бэлигтэй байһан, ...ладээ ажабайдалай хүн... ...хушэрые дабаһан, зохид... ...ы шарайтай, уян бэетэй ...сган Ленинградай театрай ...ститут дүүргэжэ, артист... ...ын хүнгэн бэшэ ажалые шэ... ...бэлэй. Тингэжэ 1969 он... ...бэлиг түгэлдэр багшанар, ...ол ёнотой аристократ зон ...йан Николай Кузьмич ...ц, Леонид Фёдорович Ма... ...рьев гэгшэдэй «дали до... студиинхид хүмүүжэжэ, ...ан бэлигээ хурсадхаа һэн.

— Манайшни тэндэ һура... ...уедэ хэд театрнуудта наа... ...лаг байгаагүйб гэжэ һа... ...гат — ёнотойл «театрай ...юд» — Толубеев, Симонов, ...асова, Меркурьев, Черка... ...ов гэгшэдые хараха, шагна... ..., волтой байгаабди. Тэдэ... ...хубсалха, ябаханьшье ...цоо һэн. Черкасовта дүтэ... ...дидэ оронобди) шэнэ жэ... ...ргаараа хүрэн, «ади... ...й, адистай» («Далан ху... ...лч» гэһэн зүжэгһөө үгэ... ...уа) гэлдэжэ, хүхилдэн гай... ...ладаг һэмди.

Тингэжэ үнэхөөрөө Ленин... ...радай Невскэ проспектһээ, ...ба бурхан шэнги артист... ...уһаа, багшанарһаа, Ле... ...градай һайхан сэдьхэл... ...ы зонһоо (ерүүл зон үсөөн ...йгаа) үнэхөөрөө адис, ар... ...ада хүртөө, бэлиг шада... ...рһаань хубаалдаа бэшэ гүбди гэжэ сэгнэгшэб,— гэ... жэ Л. Л. Дугарова түрэл бо... лоһон хотын соёлой, искусст... вын баялигта хүртэһэн ту... хайгаа бахархан хөөрөө һэн.

Ленинградай студи дүүр... гэһэн залуу артистнуудай Хэжэнгэ ерэжэ, дипломно зү... жэгөө («Үзэн ядалгын эди шэди») харуулхаяа ерэхэ... дэнь билэ, һурагшад баясан, одоол оло дахин энэ зүжэ... гыень хараа һэмди.

Хөөрхэн залуухан, уян сэдьхэлтэй артистка байһан Людмила Дугарова эрхим наадаараа гайхуулаа бэлэй. Суг наадаһан нүхэдынь, му... нөө мэдээжэ артистнуд М. Елбонов, М. Жапхандаев, В. Кондратьев, Д. Сангажапова, Б.-Х. Рабданова, Д. Батомункуева, Чингис Гуруев болон бусад тэрэнэй хуби заланда, мэргэжэл түгэс болоходонь, гол һуури эзэлээ бэлэй.

Гүлмэр залуу, үнжэгэн зөөлэн сэдьхэлтэй, ажабайдалай харгын эхиндэ байһан басагадай, залуу эхэнэриүүдэй хэды олон роль Людмила Дугарова гүйсэдхөө гээшэб? Эдэ рольнуудаараа хэды олон харагшадай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгөөб?! «Би, Айгуль гээшэб! Айгуль! Дуулана гүт?» — гэһэн хадын оройгоор сууряатуулан байһан үгэнүүдынь мунөөшье шэхэндэмнай дуулдахадал гэхэ юм.

М. Каримай «Айгулинн сэнхир орондо», Ч. Айтматовай «Улаахан пулаадтай улангирхамни» (Асель), «Козы-Корпеш ба Баян-Слу» (Баян Слу), «Далан худалч» (Алимаа) гэһэн зүжэгүүдтэ гол рольнуудые шадамар бэрхээр наадажа, уянгата сэдьхэлтэй героинянуудые гүйсэдхэхэ, харагшадай зүрхэ сэдьхэл хайлуулха оюун бэлигтэй артистка болон тэдэроо.

Г. Башкуевай «Ниидыш, инагни» гэһэн зүжэг соо бухы наһаараа инагаа хүлеэ... һэн бэреэхэйн ролиие Людмила Лопсоновна ехэ зохидоор наадаа. Л. Дугарова мун шанга абари зантай, өөрынгөө һанаашые бөелүүлдэг түһалха аргатай артистка гэжэ сэгнэдэгбди.

Тэрэнэй наадаһан зүжэгэй, концертын һүүлдэ гэр бүлэ бүхэндэ таатай зохид байдал тогтоодог, харилсаа холбоо... нинь улам бэхижэдэг гэжэ һанагшаб.

Людмила Дугарова бэлигтэй байхаһаа гадна, мун ганса нюдэнэй шэмэг бэшэ, харин өөрынгөө ухаан бодолоор, зүрхэ сэдьхэлээр хүүгэдэй хүмүүжэлдэ һайн нүлөө үзүүлдэг байна. Түрэл арадайнгаа үндэһэн баялигые гамтайгаар абажа ябаһан, уран шадабаряараа улам арьбажуулжа байһан габьяата артисткын баян намтараар бидэ бүлта омогорходогбди.

Гансашье республика бэшэ, мун бүхы Росси соо мэдээжэ болоһон, ажал хэрэгээрээ бүриад драмын театрай тайзаниие шэмэглэжэ байдаг Людмила Дугаровада зохёохы амжалта, гэр бүлын жаргал, һайн һайханиие хүсэнэбди.

Э. БАЗАРОН,
медицинын эрдэмэй доктор, академик.

ОМОГОРХОНОБДИ

Людмила Дугарова — ехэ ...лиг талаантай артистка. ...рынгөө уран бэлигээр, ис... ...стваар зоной сэдьхэлые ...жуулдаг, элүүржүүлдэг ...шэдитэй хүн гэхэ байнаб. ...ангжэ харагшадай, бухы ...ой ухаан бодолой, оюун ...дьхэлэй үбшэнгүүдые ар... ...лдаг онсо шадабаритай, ...рбоо, гэр бүлын бэрхэ... ...лнүүдтэ ороһон хүнүүд... ...ье бэлиг шадабаряараа ...ньһаа аргатай артистка гэжэ сэгнэдэгбди.

Тэрэнэй наадаһан зүжэгэй, концертын һүүлдэ гэр бүлэ бүхэндэ таатай зохид байдал тогтоодог, харилсаа холбоо... нинь улам бэхижэдэг гэжэ һанагшаб.

Людмила Дугарова бэлигтэй байхаһаа гадна, мун ганса нюдэнэй шэмэг бэшэ, харин өөрынгөө ухаан бодолоор, зүрхэ сэдьхэлээр хүүгэдэй хүмүүжэлдэ һайн нүлөө үзүүлдэг байна. Түрэл арадайнгаа үндэһэн баялигые гамтайгаар абажа ябаһан, уран шадабаряараа улам арьбажуулжа байһан габьяата артисткын баян намтараар бидэ бүлта омогорходогбди.

Гансашье республика бэшэ, мун бүхы Росси соо мэдээжэ болоһон, ажал хэрэгээрээ бүриад драмын театрай тайзаниие шэмэглэжэ байдаг Людмила Дугаровада зохёохы амжалта, гэр бүлын жаргал, һайн һайханиие хүсэнэбди.

Э. БАЗАРОН,
медицинын эрдэмэй доктор, академик.

«ГАНТҮМЭРЭЙ МАГТААЛДА ХҮРТӨӨ ҺЭН...»

Башкир драматург Мустай Каримай «Айгулиин сэнхир орондо» гол роль Люда Дугарова ехэ һайнаар наадагша һэн. Казах автор Мусреповэй «Козы-Корпеш ба Баян-Слу» гэһэн зүжэг (гол рольдо Людамнай наадаа) ехэ амжалтатайгаар Москвада харуулаа һэмди.

Баян-Слугай рольдо Марта Зориктуева түрүүн наададаг байгаа. Москва ошохын урда тээ Мартада ондоо даабари үгэжэ, тиин гол рольдо наадахуулаа һэм. Ехэ бэрхээр, ухаатай сэсэнээр ролёо ойлгоһон артисткамнай Москвагай шүүмжэлэгшэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө бэлэй.

Мустай Каримай «Галаа бү алдыш, Прометей» зүгжэгтэ (Эрида) Людмила аргагүй бэрхээр наадажа, рольдоо ехэ тааража, тусхай дипломдо хүртөө һэн. Людын наадаһан зүжэгүүд олон: «Барабанщицада» гол роль гүйсэдхөө, бусад бүриад зүжэгүүдтэ өөрын онсо абаритай, шанга зантай хүнүүдэй образ таргаа.

«Далан худалч» гэһэн мэдээжэ монгол зүжэгтэ залуу басаган Алимаагай ролиие урин зохидоор бэелүүлһэн юм. Москвада Монголой арадай артист Гантүмэр Людые ехэ зохидшоогоо, ехэ магтаа һэн: «Уян сэдьхэлтэй, гуниг... тай юумые гаргажа шадаха бэлигтэй басаган».

Люда үнэхөөрөө бэлигтэй артистка, һайнаар наададаг. «Улаахан пулаадтай улангирхамни» гэһэн зүжэгөөрөө олондо мэдээжэ боложо, республикын үгүрэнэй шанда хүртөө бэлэй. Тингээдшье Людын һураһан Ленинградай хоёрдохи студи-театрай үндэр хэмжээндэ һалбаран, «сэсэглэжэ» байха үедэ ерээ, амжалта түгсөөр ажаллаа бшуу. Тэрэ үедэ, залуушуулай дуталдаад байһан үедэ, студиие дүүргэгшэд ехэ хубитаяа театрай хүгжэлгэдэ оруулалсаа.

Тэрэ тоодо Люда ехэ олон зүжэгүүдтэ эрхимээр наадаа, тнин «академическэ» гэһэн нэрэ зэргэтэй болохо хэрэгэй «барилгада» өөрынгөө «хирпнисэ» табилсаһан габьяатай байха.

Саашадаашье үшөө ургажа, бэрхэ ухаатай хүн хадаа үшөө һайн рольнуудаараа маанадаа баясуулжа байхань болтогой!

Ф. САХИРОВ,
режиссер, Россин искусствын габьяата ажал ябуулагша.

Хүн ба үе саг

ХЭРЭГҮҮДЫНЬ 1994—1995 ОНУУДТА САГААРУУЛАГДАБА

САМДАНОВ Бадмацырен Доржиевич, 1878 ондо Хяагтын аймагта Бүрдэн нютагта түрэһэн. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлжэ байха үедөө 1938 оной февралиин 4-дэ баригдажа тушаагдаа. УК-гай 58-1а, 58-2, 58-11 статьянуудаар гэмнэгдээд, хаалтада байһанаа 1939 оной мартын 11-дэ сүлөөлэгдөө.

САМДАНОВ Жамба Бадмацыренович, Хяагтын аймагай Бүрдэн нютагта 1912 ондо түрэһэн юм. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлжэ байһанаа 1938 оной февралиин 13-да тушаагдаа. УК-гай 58-1а, 58-2, 58-11 статьянуудай үндэһөөр гэмнэгдэжэ, хаалтада байгаа. 1939 оной мартын 11-дэ сүлөөлэгдэһэн юм.

БУДАЕВ Бадмацырен Зундуевич, 1907 ондо Хяагтын аймагай Гутаарта тосхондо түрэһэн юм. Хүдэри-Алтайн сельподо складые даагшаар хүдэлдэг байгаа. 1938 оной февралиин 13-да тушаагдаад, УК-гай 58-1а, 58-2, 58-11 статьянуудаар гэмнэгдэжэ, түрмэдэ хаагдаһан юм. 1939 оной мартын 11-дэ сүлөөлэгдэһэн байна.

САМДАНОВ Пурба Доржиевич, Хяагтын аймагай Бүрдэн нютагта 1896 ондо түрэбэ. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлдэг һэн. 1938 оной февралиин 4-дэ туушаагдажа, 58-1а, 58-2, 58-11 статьянуудаар хэһээгдээ. 1939 оной мартын 11-дэ сүлөөлэгдэбэ.

АРТАМОНОВ (Кудинов) Иван Петрович, 1895 ондо Хяагтада түрэһэн юм. Хаанашье хүдэлдэггүй байгаа, 1937 оной ноябриин 17-до УК-гай 58-14 статьягаар гэмнэгдээд, саазалуулагдаа.

БАКЛАНОВ Поликарп Никитович, 1879 ондо Красноярска хизаарай Минусинск хотодо түрэһэн юм. Улаан-Удэ хотын Столярна үйлсын 45-дахи гэртэ ажаһуудаг, «Красный Восток» артельдэ хүдэлдэг байгаа. 1938 оной октябриин 29-дэ тушаагдаад, УК-гай 58-7, 58-10 статьянуудай үндэһөөр хэһээгдээ, 1940 оной апрелиин 8-да сүлөөлэгдэбэ.

БАТУЕВ Нима, 1896 ондо Захааминай аймагай Хойто-Бинсэ тосхондо түрэһэн юм. Хандагайтын леспромхоздо хүдэлжэ байтараа, 1949 оной апрелиин 12-то сүүдлэгдээ. УК-гай 58-10 статьягай үндэһөөр 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа.

САВИНЦЕВ Константин Борисович, 1912 ондо Харбин хотодо түрөө һэн. Улаан-Удын ПВЗ-гэй механическа цехтэ токарёор хүдэлжэ байтараа, сүүдлэгдээ. УК-гай 58-6, 58-7 статьянуудаар хэһээгдээ. 1938 оной мартын 21-һээ 1939 оной январиин 15 болотор хугасаа соо хаалтада байһанаа, сүлөөлэгдөө һэн.

ПАВЛОВ Кузьма Власович, 1874 ондо Бэшүүрэй аймагай Бэшүүр тосхондо түрэбэ. Үмсэдөө ажалладаг һэн. 1937 оной декабриин 22-то сүүдлэгдээ. УК-гай 58-10 статьягаар гэмнэгдэжэ, 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаба.

МАТВЕЕВ Родион Трифонович, 1891 ондо Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээндэ түрэһэн, тэндээл ажаһуудаг байгаа. 1935 оной апрелиин 26-да тушаагдажа, УК-гай 17, 58-8 статьянуудаар гэмнэгдэбэ. 1935 оной майн 20-до сүлөөлэгдөө.

МАТВЕЕВ Кирилл Степанович, 1911 ондо Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээн тосхондо түрэбэ. «Эрдэм» совхоздо хүдэлжэ байтараа, 1935 оной апрелиин 26-да баригдажа тушаагдаа. УК-гай 17, 58-8 статьянуудаар гэмнэгдэжэ, хаалтада байгаа. Удаань тэрэл оной майн 20-до сүлөөлэгдөө һэн.

ШИТИН Иван Парамонович, Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээн тосхондо 1874 ондо түрэһэн юм. Үмсын ажал эрхилдэг һэн. УК-гай 58-8 статьягай үндэһөөр гэмнэгдээд, 1935 оной апрелиин 24-дэ тушаагдаа. Тэрэл оной июниин 26-да сүлөөлэгдэһэн байна.

ЗАИГРАЕВ Руфан Игнатьевич, 1879 ондо түрэһэн, Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээн тосхондо ажаһуудаг һэн. Үмсэдөө ажаллажа байтарнь, 1935 оной апрелиин 26-да баринжа тушаагаа. УК-гай 17 58-8 статьянуудаар гэмнэгдэжэ, 1935 оной июниин 26 болотор хаалтада байгаа.

МАСЛОВ Андрей Филиппович, Шэнэ-Бэрээндэ 1883 ондо түрэһэн юм. УК-гай 58-10, 58-11 статьянуудаар гэмнэгдээд, 1935 оной июниин 15-да тушаагдаа. Тэрэл оной сентябриин 3-да сүлөөлэгдөөд, нютагайнгаа сельсоведтэ хүдэлһэн байна.

ШИТИН Фока Иванович, Шэнэ-Бэрээндэ 1891 ондо түрэбэ. Масловай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлдэг байгаа. 1935 оной августын 31-дэ баригдажа тушаагдаад, УК-гай 58-7, 58-10-11 статьянуудаар гэмнэгдээ. 1936 оной сентябриин 3-да сүлөөлэгдэһэн байна.

НОВОЛОДСКИЙ Иван Осипович, 1889 ондо Кабанскын районой Худара һууринда түрэһэн юм. Үмсынгөө ажахыда хүдэлжэ байгаа. 1930 оной июлиин 16-да сүүдлэгдээ. УК-гай 58-10 статьягай үндэһөөр гэмнэгдэжэ, 5 жэл концлагерьта хаалтада байхаар (условно) хэнэгдээ.

МУРАВЬЕВ Андрей Константинович, 1879 ондо Худара һууринда түрэһэн, үмсэдөө ажалладаг байгаа. 1930 оной июниин 16-да сүүдлэгдэжэ, дээрэ дурсагдаһан статьягай үндэһөөр 5 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа һэн.

БАЛАНДИН Семен Васильевич, 1872 ондо Кабанскын районой Худара һууринда түрэһэн. Үмсэдөө ажаллажа байтараа, 1930 оной июниин 16-да сүүдлэгдээ. Уголовно кодексын 58-10 статьягай үндэһөөр Туруханска хизаарта сүлэгдөө.

ОСТРОВСКИЙ Платон Платонович, 1894 ондо Захааминай аймагай Михайловка һууринда түрэбэ. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлжэ байтараа, 1937 оной декабриин 7-до сүүдлэгдээ. Тэрэл дээрэ дурдагдаһан статьягаар гэмнэгдэжэ, 8 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа.

УСОЛЬЦЕВ Степан Егорович, 1891 ондо Түнхэнэй аймагай Еловко һууринда түрэһэн. Үмсын ажал эрхилдэг байгаа. 1930 оной февралиин 10-да УК-гай 58-8 статьягаар гэмнэгдэжэ, 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа.

САВЕЛЬЕВ Мартын Герасимович, 1889 ондо Бэшүүрэй аймагай Бэшүүр тосхондо түрэбэ. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлдэг һэн. 1946 оной апрелиин 26-да УК-гай 58-10 статьягаар гэмнэгдээд, 7 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа. 1948 оной майн 17-до наһа бараа.

ЯНКЕВИЧЕНЕ Валентина Стасис (Станиславовна), 1901 ондо Литвагай Роншикско уездын Пинделяйска волостиин Обемо тосхондо түрэһэн. Загарайн аймагта ажаһуудаг, ажалгүй байгаа. 1949 оной апрелиин 27-до дээрэ дурдагдаһан статьягай үндэһөөр сүүдлэгдээд, 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа. 1954 оной сентябриин 17-до сүлөөлэгдэһэн юм.

ОГЕКОВСКИЙ Федор Петрович, 1910 ондо Алтайн хизаарай Петропавловка тосхондо түрэбэ. Сэлэнгын аймагай Шахта поселогто электростанцида слесареэр хүдэлдэг һэн. 1949 оной сентябриин 30-да УК-гай 58-10 статьягаар сүүдлэгдээд, 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа.

ГУДОРЖИН Ширетор Бальчинович, 1897 ондо Баргажанай аймагай Хара-Модон һууринда түрөө. Райвоенторгые даагшаар хүдэлжэ байтараа, 1937 оной июниин 10-да баригдажа тушаагдаа. УК-гай 58-2, 58-11, 109 статьянуудаар гэмнэгдээд, хаалтада байгаа. 1939 оной сентябриин 3-да сүлөөлэгдөө.

СЛЕПНЕВ Леон Миронович, 1887 ондо Бэшүүрэй аймагай Бэшүүр тосхондо түрэһэн, энэл аймагай Мотн тосхондо ажаһуугаа. Үмсэдөө ажалладаг энэ хүниие 1937 оной декабриин 22-то сүүдлээ. УК-гай 58-10 статьягаар гэмнэгдээд, 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаа.

ЧАН-ТИ-ФУ, 1891 ондо Хитадай Шандунь провинцида түрэбэ. Кабанскын районой Худара һууринда фотографоор хүдэлдэг байгаа. 1949 оной августын 12-то тэрэл дээрэ дурдагдаһан статьягаар гэмнэгдэжэ, 10 жэлээр эрхэһээ хаһагдаба. 1954 оной апрелиин 23-да сүлөөлэгдэбэ.

САЖИН Федор Семенович, 1896 ондо Мухар-Шэбэрэй аймагай Хара-Шэбэр һууринда түрэбэ. Сэлэнгын лесничествэдэ хүдэлжэ байтараа, 1949 оной сентябриин 28-да УК-гай 58-10 статьягаар гэмнэгдээд, 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаа һэн. 1955 ондо сүлөөлэгдэһэн байна.

Нэрынь сагааруулагдаһан эрхэтэдэй дүтын түрэлхид (түрэл байһан тухай документнүүдые хабсаргаһанай удаа) сагааруулагдаһан тухай үнэмшэлгэ абаха талаар Буряад Республикын прокуратурада мэдүүлгэ бариха аргатай.

И. ГРИШИН,
РБ-гэй Прокуратурын таһагай начальник, юстициин ахалагша советник.

Арадаймнай ёһо заншалнууд

САГААЛГАН БА МОНГОЛ ЛИТЭ

...ргүй болон Түб Азиин ...ихи оронуудта, тэрэ тоо... ...Монголдо, Буряадта мо... ...гахай жэл 1995 ондо га... ...а гээшэ. Жэлэй болон ха... ...ай түрүүшын һарые мон... ...уд Сагаан һара гэжэ һу... ...ангөөр нэрлэһэн байдаг. Монголнууд буддын шажан... ...ыг болоодүй байхадаа, шэ... ...жэлээ намартаа угтадаг ...ба. XIII зуун жэлэй тэн... ...ар, Хубилай хаанай үедэ ...лай һүүлээр сагаалаг бо... ...гэжэ Д. Банзаров, Г. Цы... ...ов гэгшэд бэшэһэн бай... ...Энэ талаар эрдэмтэд нэ... ...ханалтай бэшэ юм.

...рдэмтэ лама Г.-Ж. Дыл... ...овай түбэдөө оршуулһан ...ы соонь нигэжэ бэшэгдэ... ...байдаг: «Түмэр гахай ...ой (1227 он) бар һарада ...инс хаан амжалта туйла... ...йгаа баярта һайндэр ...ы, тэрэ нараяа «монголой ...ан һара» гэжэ нэрлээ ...ы.

Манай һанамжаар анхан ...ритэ зохёогшод «эхин» ...ан үтын удха оруулхые ...доо байна: Наранай га... ...ада, үдэр, һарын тэнгэ... ...харагдажа эхилхэдэ, шэ... ...ара эхилнэ, жэл хабар... ...юумын үргажа эхилхэ... ...хилнэ. Намартаа хумир... ...эхилнэ гүб даа.

...ийхэйн олон арадуудай ...жэлээ ондо-ондоо саг... ...тэмдэглэдэгтэнь бидэ да... ...ибди. Европын арадуудаа ...жэлээ январиин 1-дэ ...глэнэ. Тиихэдэ Зүүн ...ан арадуудаа (тэдэнэй тоо... ...дидэ оронобди) шэнэ жэ... ...ы январиин 13-һаа урда ...ө, февралиин 24-һөө ...ө бэшэ, жэл бүхэндэ он... ...удэртэ тэмдэглэдэг.

...үүн зүгэй арадуудай ка... ...ирие «һара-наранай... ...рэй» гэхэ гү, али бо... ...оноор, «нарын», үгы һаа, ...ой» гэдэг гээшэбди. ...радуудаа өөнэдөө «монгол ...ан» гэдэг ааб даа.

...ө литэ гаргагшад нараһай, һарын хубиласа...аа гадна Юпитер, Сатурн тубинүүдэй хүдэлэсэдэ анхарал хандуулһан байдаг. Жэшээлхэдэ, Юпитер 12 жэлэй туршада нараяа нэгэ тойродог юм. Ушар тиимэһээ бидэ хулгана, үхэр, могой, морин, хонин, бишэн, тахяа, нохой, гахай гэхэшэлэн 12 жэл тоолодог болоһон байна гээшэбди.

Энэ 12 жэлнай 5 дахин үсхэгдэжэ, 60 жэл, 60 жэл нэгэ рабжуун болоно, «60 жэлэй жаргал» гэжэ буряад зон бүхы наһанай жаргал гэһэн удхатайгаар хэлдэг.

Тэрэ 5 дахин үдхэһэн ушарынь хадаа 60 жэлэй туршада Сатурн 2 дахин нараяа эрьедэг, энэ хугасаа соо Юпитерэй нараяа 5 дахин эрьежэ үрдидэг ушаһаа удхатай гэхэ. Тингэжэ табан 12 жэлнай нэгэ рабжуун болоно гээшэ.

Түбэдэй гэхэ гү, али монголой он тоололго 1027 онһоо эхилээ гэхэдэ болохо юм. Юундэб гэхэдэ, һүүлшын 17-дохи рабжан 1987 ондо эхилээд, 2047 ондо дүүрэхэ гээшэ.

Дунда Азиин нүүдэл ажабайдалгай мал ажалгай арадууд 12 жэлэй нэрэ үгөө гэжэ эрдэмтэд тайлбарилдаг.

Дунда Азиин малшадай һэеы гэрэй дотор байгуулгахана, уняань жэлэй хэдынэйшье сагта одо мүшэдые ажаглахаар байдаг байһан гээшэ. Энэ талаар олдоһон ажаглалганууд Хитадай урдын астрономуудай анхаралтатаһан, саашадаа хүгжөөгдэһэн байгаа гэжэ тухайлмаар.

5 гэһэн тоо (Сатурнын нараяа хоёр тойрохо үсдэнь Юпитер 5 дахин тойроно) урданай хитадуудай ойлгосоор дэлхэйн 5 гол бодосуудые гэхэ гү, али 5 үнгэ тэмдэглэнэ. Модон—хүхэ, гал—улаан, шэрой—шара, түмэр сагаан, уһан—хара. Литэдэ он тэмдэглэхэдээ, эдэ бодосуудай гү, али үнгэнүүдэй нэрэнүүд хэрэглэгдэнэ.

Жэшээлхэдэ, нэгэ рабжуунай туршада ямар нэгэн жэл 5 дахин эрьенэ гээшэ. 1995 ониие модон гахай жэл гэбэл, 2007 ониие гал гахай, 2019 ониие шорой гахай, 2031 ониие түмэр гахай, 2043 ониие уһан гахай гэжэ нэрлэхэ болонобди. 60 жэлэй түгэсэжэ, 61-дэхи 2055 оной гарахада, баһал модон гахай жэлнай гараха болоно.

Монгол литэ астрономиин саг тоолохо талаараа өөрынонсо илгаатай. Хоногоо европынхидтэл һүниин тэнгһээ тоолодоггүй, харин наранай гарахаһаа, долоон хоногнай гарагай нэгэнһээ (воскресенье), жэлнай хабарай эхин барас һараһаа эхилнэ. 12 жэлэй аха захань ама сагаан хулгана гэдэг ааб даа.

Сагаалгамнай хүнэй наһа тоолохо хэмжүүр болоно. 1995 оной январиин 25-да түрэһэн үхибүүн нохой жэлдэ түрэһэн болохо. Ороймоол 5 хоноод байхадань, январиин 31-дэ гахай жэлэй гарахада, 2-той болоо гэжэ тоологдоно бшуу. Бурядуудынай эхэ соогоо нэгэ наһатай болоо гэжэ тоологдодог һэн гүб даа.

Урдань 60 жэл гээшэ нэгэ хүнэй наһан гэжэ тоологдодог байгаа. Энэ хугасаа соо хоёр үе үхибүүдээ үргэжэ, гушаяа хараха болоно. Шадалгүй, өөртөөшье, хүндэшье туһагүй болоод байхадань, урдань хониной һүүл эдюулжэ аладаг байһан юм гэжэ этнограф М. Н. Хангалов бэшэһэн байдаг. Хойто Азиин зөөжэ ябадаг зоной хүшэр хүндэ байдалһаа боложо, иимэ ниитэ журамтай болоһон байгаа гэжэ тайлбарилмаар.

Сагаалган анхандаа арад зоной юрын һайндэр байгаа гэхэ. Буддын шажан Монгол руу дэлгэрхэдээл, сагаалганай удхыень хубилгаһан бололтой.

Шэнэ жэлэй урда тээ монгол һарын 29-дэ һүэгтэн олоной элүүр мэндэ Сагаалганиие уттахын түлөө Дугжүүбин үншалга дасанда болодог. Удэшэлэниинь пирамидын түхэлтэй томо сор галдадаг. Тингэжэ хүнэй ажабайдалда һаад ушаруулдаг хамаг муу юумые галдажа сэбэрлэһэн удхатай.

Һүниин харанхыда Дугжүүбин дүрэжэ байхые харахада, һүрөөтэй, һайхан шэнги байдаг. Газаа олон ламанар хоолой хашан үншаха. Хоёр метр ута үхэр бүреэ бүрхиргүлхэ, 16-тай басаганай можоор хэһэн гандан гангинуулха. Мун сан хэнгэрэгнээ эхилээд, хүгжэмэй олон инструментнүүдые абяа гаргадаг юм.

Түбэдтэ ламын шажан дэлгэрүүлһэн Зонхобо Сагаалганай удаа 15 хоногой хуралтай болгоһон юм гэдэг. Энэ хүралые манай эндэ Хайланганай хурал гү, али Сагаан һарын хурал гэлсэдэг.

Хүнэй өөрынь хэһэн хэргэһээ хамаг юумэн дулдыдадаг. Үйлын үриһөө боложо, хүн зободог, жаргадаг гэжэ Буддын һургаал заадаг. 10 хара нүгэл тэбшэхэ. Амитаниие алахагүй, хулуухагүй, хардахагүй, хараахагүй, худалаар хэлэхэгүй, хомхойрхогүй гэхэ мэтэшэлэн муу юумэ үйлэдэхые хориһон һургаалнууд байдаг.

Эдэ бүгэдые хүн бүхэмнай тэбшэжэ, ажабайдалдаа муу юумэ хэнгүй ябадаг һаамнай, илангаяа мүнөө сагта аргагүй ехэ удха шанартай гээшэ.

Ж. САЖИНОВ,
профессор.

ЮУНДЭ ШОНО ЗУРААТАЙБ?

Чечен Республикын герб болон туг дээрэнь шоно зураатай юм. Тиимэһээ олонхи харагшад ехээр гайхадаг ёнотой. Чечен мэдээжэ поэт Хамит Хатуев энэ талаар гараһан асуудалнуудта иигэжэ харюусана:

— Эреэн гүрөөһэн болон бусад өөһэдөө шадалгүй амитадта добтолдог. Харин шоно хадаа ори гансаараа өөрөө хүсэтэй амитадта добтолхоёо зүрхэлдэг бшуу. Хүсэнэйнгөө дутаһаниие тэрэ эрэлхэг зоригтой, шуран байһанаараа хүсэлдүүлнэ. Борз шоно хадаа ори гансаараа, абяа анирүйгөөр үхэдэг юм. Тинхэдээ дайсан тээшээ нюргаараа эрьелдэдэг бэшэ, харин урдаһаань сэхэ шэртэн хосордог. Тэдээниие омог дорюун чеченецтэйл жэшэжэ боломоор. Нимэл хадань Чечен Республикада гаргадажа эхилһэн автомат «Борз» гэжэ нэрлэгдээ гээшэ.

(«Аргументы и факты» һонинһоо абтаба).

Үнгэтэ юртэмсын нюусануд

ГЭРЭЛТЭДЭГ ҮБГЭН

Фото-зурагаа абхуулхадань, дүрсэнь огто гарадаггүй хүн тухай «Скандалы» һонин мэдээсээ һэн. Зүгөөр һаа тад ондоо хүн тухай мэдээсэл олоной анхаралда дурадхадаба.

Эквадорец Эсмеральдо Манта халануудай дунда, зонһоо холо ажаһуудаг тула цивилизацийн элдэб юумээр балай һонирходоггүй, тэдээниие хэрэглэдэггүй байгаа бшуу. Зүгөөр нэгэтэ автомобиляр ябаха эрхэтэй болохын тулада доошоо бууха, фото-зурагаа абхуулха баатай болобо.

57-той болоһон тэрэ амгалан байдалаа орхёод, хото ошохо, тэрэ түлхисэлдөөн, хашасалдаан соо ябаха, шуула шагнаха дурагүй байбашье, ошохо баатай болоо һэн. Нютагай полициинхид һалаха һандахала болинхэй һэн.

Үдэшэлэн тээ тэрэ ехэ дураяа гутанхай, гэмэр-гутар гэһээр гэргээ бусажа ерэбэ. Юушье шадахагүй фотографуд тэрээниие ишэньшье, тишэньшье харуулжа байжа һуулгаа, ялгар гэрэлтэй лаампануудаар һаргаагаа, буулгаад лэ саашаа ороод ерэхэдээ, юундэшьеб гайхашанхайнууд бусадаг байгаа.

Һүүлэй һүүлдэ тэдэнь тэрээниие бэшэ буулгахаяа арсаад, ямаршьеб хара болошоһон зуураан саарһанууные гартань барюулааб табяа һэн. Тэдээниень абаашажа полициин участогта харуулхадань, тэдэнь гани гасаг болоо, баһажа байна гүш гэлдэ. «Ухаа муутай болоо гүш? Эдэ негативуудааршни одоо юу хэхэ хүнбиб?» — гээд инспектор Бальос шангаар хашхарба.

Фото-зурагуудай талаар мэдэсынгээ хэр багашье һаань, Бальосой ойлгуулжа үгэхэдэнь, Манта гансата ойлгобо. Үнэхөөрөөшье, хүнэй шарай зураг дээрэ тодо, һайн байха ёнотой аад, юундэшьеб хара, тодо бэшэ байна ха юм.

Үглөөдэрынь тэдэнэр Бальостой хамта Куэнка хэтодо бусажа, дахинаа фото-зурагаа буулгуулжа захалба. Теэд тиихэдэньшье юумэн хуушаараал байшаба. Бальос бүри ехээр гайхаад, ниислэл хото руу ошохо хэрэгтэй ха гэжэ тоолобо. Инспектор гайхалаа баража ядан, Мантые хахад һара соо оронэй фотоательенүүдээр ябуулба.

Зүгөөр юумэн огто хубилбагүй. Эсмеральдые хэншье тодо һайнаар абажа шадаагүй бэлэй. Мантада документнүүдыень үгэжэ шадабагүй. Теэд үбгэн балай һанаагаа зобоногүй.

— Ургаса хуряаха сагай ерэщөөд байхадань, элэ бүгэдэһөө эсэщөөд байнаб. Хэзээ шадал тэнхээгээ һэргээжэ, дүүрэн хүсэн соогоо хүдэлхэ аргатай болохо гээшэбиб? Хашартайл фото-зураг болоод байна даа,— гээд үбгэн тон ехээр сухалдажа байһанса мэдүүлнэ.

Теоретическэ талаһаа абажа харахада, нимэ юумэн боложо магадгүй гээд эрдэмтэд тоолоно. Фотоплёнкын эмульсиин абахын аргагүй ямаршьеб туяа-бодос хүнэй бэе гаргажа болохо байна бшуу. Ямар туяаб гээд эрдэмтэд мүнөө дээрээ хэлэжэ шадахагүй байна. Гадна юундэ үсөөн тоото зэн нимэ арга боломжотой байнаб гээд тэдэнэр хэлэжэ шадахагүй байна гээшэ.

(«СКАНДАЛЫ» һонинһоо абтаба).

ТҮРЭЛ ДАЙДЫНГАА ТУЛӨӨ ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Байгаали хамгаалхадаа, Эхэ ороноо хамгаалhантай жэшээтэй гэhэн удхатай үгэ нүүдые ородой суута уран зохёолшо, хизаар орондоо аргагүй дуратай байhан М. Пришвин нэгэтэ хэлэhэн юм. Үнэхөөрөөшье, хэдэн арбаад жэлэй саана хэлэгдэhэн эдэ үгэнүүд мүнөө бүри ехэ, гүнзэгы удха шанартай боложо байна. Мантан томо олон фабрика, заводууд, элүүб предприятинууд, хүнэй үдэр бүри хэрэглэжэ байhан орёо оньhон техникэ, машинанууд үдэр бүри хэдэн тоно муухай бодосуудые агаарта хиидхүүлнэ, газарта шэнгээнэ, уhа мүрэнүүдые бузарлана. Түрэл байгаалияа аршалан хамгаалалга гансашье томошуулай бэшэ, мүн ургажа ябаа залуу үетэнэй, үхибүүдэй хэрэг гэбэл, зааханшье алдуу болохогүй. Хүүгэдые, hургуулинуудай hурагшадые байгаали хамгаалха хэрэгтэ хабаадуулха, түрэл дайда тухайгаа эрдэм мэдэсыень дээшэлүүлхэ талаар манай республика дотор горитой худэлмэри hүүлэй үедэ ябуулжа байна.

Мартын эхеэр Улаан-Удэ хотын хүүгэдэй зохёохы ажалай Ордон соо экологиин талаар эрдэм мэдэсэеэ элирүүлхэ эолжээтэ брейн-ринг гэhэн наадан-мүрысөөн үнгэргэгдэжэ, тэрээндэ хотын hургуулинуудай 16 команда хабаадаба. Энэ нааданда өөhэдынгөө командануудые дэмжэхээ хотымнай олон хүүгэд сүгларжа, сүлөө hүүри үгы байба.

Командануудтай танилсалгын үедэ тэдэнэр түрэл байгаали тухай сценкэнүүдые наадажа харуулха гү, али дуу, шүлэг зохёохо даабаритай hэн. Тиигэжэ команда бүхэн энэ даабарияа яhала hайгаар дабажа, хоёрдохи шатада гараха эрхэдэ бултадаа хүртэбэ.

Энэ шатада команда бүхэн үгтэhэн сагай туршада байгаали тухай таабари тааха зэргэтэй байгаа. Таабари таалганда олохон команданууд урагшагүйдэжэ, «Флора», «Ника», «Подлеморье», «Гринтай» гэhэн команданууд түргэсхэлэй шатада хабаадахаяа ринг дээрэ үлдэбэ. Һүүлшын, эгээл харюусалгатай, шиидхэхы нааданай үедэ эдэ командын гэшүүд айхабтар орёо, хүшэр асуудалнуудта харюусаха баатай болоо. Тиихэдэ бусад командануудhаа түргэн харюусаха хэрэгтэй байгаа бшуу

Буряад ороной байгаали тухай, географиин, биологиин талаар асуудалнууд олон байба.

Хотын хүүгэдэй зохёохы ажалай ордоной «Ника» гэhэн команда энэ мүрысөөндэ бултанhаа олоор зүб харюусажа, түрүү hуури эзэлээд, үнэтэ шагналда хүртоо. «Ника» команда нёдондо жэл илажа гараhан гэжэ hануулая. «Гринтай», «Флора», «Подлеморье» гэhэн команданууд hубарилдажа, шангай hууринуудта гараhан байна.

Ээлжээтэ энэ брейн-рингын hайн талань гэбэл, зал соо hууhан хүн бүхэн эрдэм мэдэсэеэ харуулха аргатай байгаа. Юуб гэхэдэ, харагшадай дунда тусхай конкурс үнгэргэгдөө ха юм. Тиихэдэ хүүгэдэй байшангай эдир артистнууд забhарлалгын үедэ бэлиг шадабарияа харуулаа. Энэ мүрысөөндэ хабаадаhан хүн бүхэн, харагша бүхэн түрэл байгаалинингаа түлөө харюусалгатай байhанаа мэдэрээ гэжэ hанагдаа hэн.

Арюуна ПОМИШИНА,
хотын хүүгэдэй ордопой «Бригантина» гэhэн хэблэлэй түбэй гэшүүн, 14-дэхи hургуулин гимназийн 7-дэхи «б» классай hурагша.

ШЭНЭ ВЫСТАВКЭ

Буряад Республикын Үндэhэтэнэй библиотекэ соо мартын 13-hаа 23 болотор «Эхэнэрэй ажабайдал» гэhэн выставкэ үнгэргэгдэнэ. Тагууд дээгүүр—номууд, журналнууд, зурагууд. Тэндэ—дуулажашье, хатаржашье, зуражашье, үшөөшье олон ондоо юумэ хэжэ байhан, танил, танигдаашьегүй мэдээжэ эхэнэрнүүдэй нэрэнүүд, дүрэнүүд.

Эдэ бүгэдэн тухай хөөрэжэ үгэхыень выставкын автор, ахамад библиотекарь М. Б. Поспелована хандабабди.

— Газаамнай хабар ерэнхэй, бүхы юумэн hэргэжэ захаланхай. Мартын 8-да Эхэнэрнүүдэй улаасхоорондын, hайндэр уттахабди. Тээд гансал үдэр бэшэ, бүхы март hарамнай эхэнэрнүүдтэ зорюулагдадаг гээшэ. Тиимэhээ манай выставкэ эхэнэр хүнэй ажамидаралда, hанаа сэдьхэлэйнь, оюун ухаанайнь ажабайдалда зорюулагдана. Энэдэ Росси гүрэнэй манай мэдээжэ үетэн, сасуутан болохо эхэнэрнүүдтэй, тэдэнэй ажал хэрэгтэй, гэр бүлэтэй, бэшэhэн номуудтайнь, зурагуудтайнь танилсахат.

Эгээл түрүүн танай анхарал татаха хуудаhан хадаа «Би эхэнэрби — газар дэлхэйн эхэ» болоно. Энэнь Е. И. Рерихтэ зорюулагдана, өөрынь номууд, бэшэгүүдынь эндэ табигданхай. «Уран шүлэг—миний орон» гэhэн хуудаhанда А. Ахматова, Б. Ахмадулина, М. Алигер, Ф. Алиева, Ю. Мориц үшөө олон уран шүлэгэй мүрөөр досоохи байдалаа харуулдаг мэдээжэ зохёолшодтой танилсахат. Саашань харабал, алдар солодо хүртэhэн наhатай, залуушье уран зураашад, киногой, театрай артистнуудай, балериненүүдэй, кинорежиссернуудай номууд, тэдээндэ зорюулагдаhан статьянуудые харахат. Үшөө нэгэ хуудаhан «Буряад оронойм басагад» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Эндэ нютагаа суурхуулжа, дуулажа ябадаг Ц-Д. Дондокова, Г. Раднаева, Л. Зубенко, Г. Шойдагбаева, Е. Самбуева болон бусад тухай хэлэгдэнэ

Теэд эхэнэрнүүдтэ энэ выставкэмнай зорюулагдаhан тула яагаад эдеэ хоол бэлдэхэ, хубсаhа хунар оёхо, нэхэхэ, өөрыгөө яажа гёёхо, шэмэглэхэ тухай хэлэнгүй үнгэрхөөр бэшэ. Тиимэhээ иимэ удхатай манай библиотекын тон hонирходтой номууд суглуулагданхай. Тобшохоноор хэлэбэл, иимэл даа.

— Энэ ехэ ажал хэрэгтэтнай хэн туhалба гээшэб?

— Эндэ манай библиотекын бүхы таhагууд туhалаа. Үшөө тиихэдэ 6-дахи оёдолой училищиин уран гартайшуулай бүтээлнүүд энэ выставкыемнай иимэ hайханаар шэмэглээ. Тэдээндэ баяр баясхалан хүргөөд, танай уншагшадые «зуу дахин дууланхаар, нэгэ дахин хараhаниинь дээрэ» гээд уриха байнабди,—гэжэ Маргарита Борисовна хөөрэнэ.

А. ДУГАРОВА,
БГПИ-гэй IV-дэхи курсын оюутан.

Шиилхын районой Номын-Адаг hууринай зон «дайдын захада, хүнэй хүлөө табигдагүй газарта байдагбди» гэжэ хэлсэдэг. Һая Могойтын районой бүлэг артистнууд Сагаалган соогуур тэрээгүүр айлшалжа, буряад ёhоной наада зугаа харуулба. Округ-

АГЛАГ ҺАЙХАН

АГА НЮТАГТА

БАЯРЫЕ ХҮРГЭНЭ

гой, областиин болон республикын мүрысөөндэ плагша дуушад Сэсэгма Цыжипова, Бэлигтэ Соктоев, Жаргал Жарбаев, Цырегма Нанзатова, хүгжэмшэн Бэлигтэ Цыденов гэгшэд өөhэдынгөө шэлэгдэмэл дуунуудые, хүхюун зугаа үгүүлэлнүүдые гүйсэдхэжэ, сүгларагшадай сэдьхэл ханааба. «Һайнта даа, ерэжэл байгыт!» гэhэн баяр газетын хуудаhаар дамжуулхыемни тэндэхи нютагайхид гүйбад.

Тэндэ урдань Агын округто мэдэлтэй совхоз байhан, үгсаата зониинь олон ажаhуудаг юм. Тэдэнэр жэнхэни буряад ёhо заншалаараа ехээр hонирходог болонхой.

Ц. ГОНГОРОВ.

Хүүгэдэй «Родники» гэжэ жэшээтэ ансамбль Улаан-Удэдэ hаяхан үнгэргэгдэhэн «Бичурская масленица» гэhэн hаиндэртэ хабаадажа, ульгам солгёон хатараараа хүн зонние баясуулаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

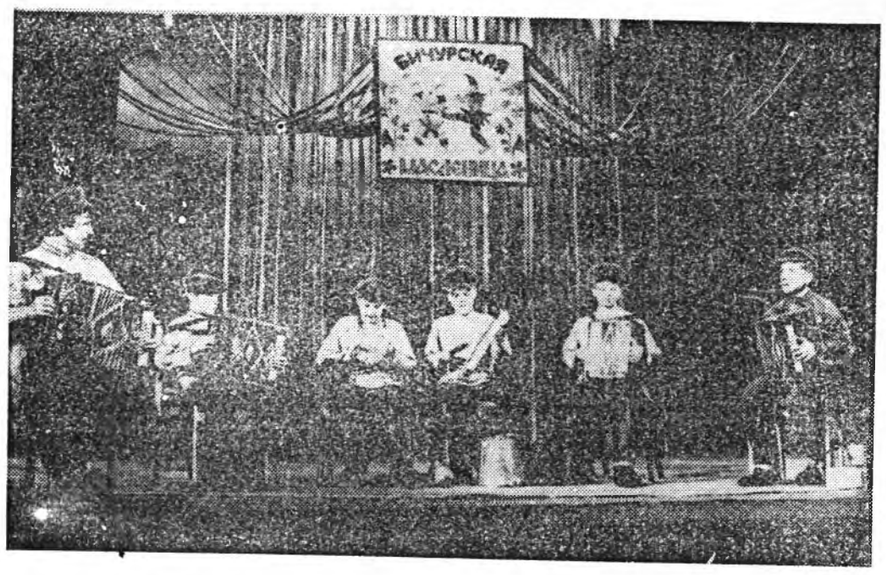

Спорт

ОРОНОЙ ЧЕМПИОНУУД

Пауэрлифтингээр Россин түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Оренбургска областиин Гай хотодо болобо. Ороной хорёод область, хизаар ба республикын 150 гаран хүн хабаадаhан байгаа.

Буряадай багшанарай институтай 2-дохи курсын оюутан, улаасхоорондын классай спортын мастер Светлана Теслева 44 килограммай шэгнүүртэ мүрысэхэдөө, хүсэ шадалаа гаргалгын гурбан эүйлөөр дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоожо, ороной чемпионка болобо. Тиигэжэ тэрэ майн 14—18-да Токиодо үнгэргэдэхэ дэлхэйн чемпионадта хабаадаха эрхэдэ хүртөө. Улаан-Удэдэ ажаhуудаг гэрэй эзэн эхэнэр Татьяна Теслева өорынгөө шэгнүүртэ гурбадахи hуури эзэлжэ, улаасхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргэбэ.

Эдэнэй тренер — улаасхоорондын классай спортын мастер Александр Деханов эрэшүүлэй дүнда 100 килограммай шэгнүүртэ илажа, Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тиин Александр майн 4-hөө 7 болотор Москвада үнгэргэгдэхэ Европын чемпионадта хабаадаха юм.

Иимэ үндэр нэрэ солодо хүртэhөөрнь спортсменүүдээ халуунаар амаршалаад, ехэ мүрысөөнүүдтэ амжалта туйлахыень үреэе.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

Телевидени

МАРТЫН 20-hоо 26 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 20

«Останкино» канал.
16.00 саг хүрэтэр аппаратура заhагдаха. 16.30—Шэнэ hонин. 17.00 — Одото саг. 17.40 — «За жар-птицей». (Забhарлалгада 17.50— Шэнэ hонин). 18.20—«Элен и ребята»—фильм. 18.50—Шэнэ hонин. 19.00—А. Колошин Япон тухай. 19.30—Эдэ үдэрнүүдтэ 19.50—Шэнэ hонин. 20.00—«Час пик». 20.30 — —«Дикая Роза» — фильм. 21.00—«Суфлер». 21.40 — Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Саг. 22.40 — Спортивна уик-энд. 23.00 — А. К. Толстойн «Царь Борис»—фильм-зүжэг. Забhарлалгада. 00.50—Дэлхэй мүнөөдэр 01.35—Шэнэ hонин.

«Росси» канал.
8.00—Ритмикэ. 8.15 — «Ключевой момент». 8.25 — Сагай урасхал. 8.30—Формуло-730. 9.00 — Мэдээнүүд. 9.20 — Одод тайлбарилна. 9.25—Телегазетэ. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00 — Бүхэдэлхэйн hонинууд. 10.25—«Депеша». 10.55 — «Преступление господина Ланжа»—фильм. 12.20—Антракт. 12.25—Худалдаа наймаанай байшан. 12.40— Таряашадай асуудал. 13.00 — Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
16.30 — Мультфильмнүүд. 17.15— «Сэлэнгэ» — тележурнал. 18.15—Байкал. 18.30 —«Курьер». «Лад» гэhэн видеоканал. 19.00—Буряадай Уран зураашадай выставкэhээ. 19.20—Захааминай арадай театрай 35 жэлэй ойдо зорюулагдаhан дамжуулга. 20.00—Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо. А. Блогой ба М. Цветаевагай шүлэгүүд. 20.15— Кабанскын аймагай хамhабарийн hургуулийн багша Г. Округинатай уулзалга. 20.45—5 минутын туршада поэзи тухай. 20.50— Байгал.

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. 21.25 —«Похищение королевского рубина»—фильм. 22.25 — Энэ үдэр. 22.30—Репортер. 22.50—Сагай урасхал. 22.55 —«Момент истины». 23.50 —«Автомиг». 24.00—Мэдээнүүд. 00.05—«Частная коллекция». 00.40—Санын спортоор дэлхэйн чемпионат. 01.40—Хүсэд шэнжэлэгдээгүй замбуулин.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
17.00— Дамжуулганууудай программа.

«Росси» канал.
17.05—Хүүгэдэй hонинууд. 17.30 — «Мульти-пульти». 18.00—Мэдээнүүд. 18.20 — «Спасение» 19.15 — Шэнэ линии. 19.55—«Будни». 20.25 —«Устами младенца».

«Буряад орон». 3-дахи канал.
21.00 —Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 21.20 — ТВ-3. Мэдээсэлэй дамжуулга. 21.30— «Авоська». 21.40—Хүн. Хуби заяан. Уран зураша Д.-Н. Дугаров. 22.10 — «Экология жизни». 22.55—«Начальник Чукотки»—фильм.

Вторник, 21

«Останкино» канал.
7.30 — Үглөө. 10.00 — Мультфильм. 10.25—«Дикая Роза»—фильм. 11.20—«Народный автомобиль». 11.45 —«Пресс-экспресс». 16.50—Шэнэ hонин. 17.00—«Домисолька» 17.30—Басагад манай хоорондо. 17.50— Шэнэ hонин. 18.00—«Джем». 18.25 —«Элен и ребята»— фильм. 18.50—Шэнэ hонин. 19.00—«Тайны Старой площади». 19.30—СБ-гэй нюуса. 19.45 —XX зуун жэл. Джон Френч. 19.50—Шэнэ hонин. 20.00— «Час пик». 20.30— «Дикая Роза»—фильм. 20.55—Темэ. 21.40— Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Саг. 22.40 —Түрүү гарhаа. 22.50 — Леонид Утесов тухай. 23.35 —Гоол. 00.05— «Пассажирка»—фильм. Забhарлалгада. 00.50 — Дэлхэй мүнөөдэр. 01.30—«Автошоу». 01.50 — Шэнэ hонин. 01.55—«Замок искусств».

«Росси» канал.
8.00— Ритмикэ. 8.15 — «Репортажи с мест». 8.25— Сагай урасхал. 8.30— Формуло 730. 9.00—Мэдээнүүд. 9.20 — Одод тайлбарилна. 9.25—Телегазетэ. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00 — Бүхэдэлхэйн hонинууд. 10.25—Худалдаа наймаанай байшан. 10.40— Таряашадай асуудал. 11.00—Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
16.30—Мультфильм. 17.00 —Ульгэршэн. 18.00—Байкал. 18.15— «Курьер». 18.45 — «Пульс» гэhэн видеоканал. 19.55—Эрхэтэн ба хуули. 20.40—5 минутын туршада поэзи тухай. 20.45—Байгал.

«Росси» канал.
21.00— Мэдээнүүд. 21.20 — Тодорхойгоор. 21.35 — «Женщина в море»—фильм. 22.45—«Теледебаты». 23.40 —Танай эрхэ. 24.00—Мэдээнүүд. 01.10 — «Автомиг». 01.15—«Последний контракт» —фильм 02.10—Сагай урасхал.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
17.00— Дамжуулганууудай программа.

«Росси» канал.
17.05 — Хүүгэдэй hонинууд. 17.20— Үдэр бүриин hайндэр. 17.30— «Жеребец Плут»—фильм. 18.00—Мэдээнүүд. 18.20—Шэнэ линии. 19.00— «Обратный адрес». 19.35—Миний дайн. 20.00— Энэ үдэр. 20.05 — Л-клуб. 20.50—Хэншье мартагдаагүй.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
21.00— Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 21.20 — ТВ-3. Мэдээсэлэй дамжуулга. 21.30 — «Авоська». 21.40 — Театр ба харагша. «Кабала святош». 22.20— Тоонто нютаг. 22.50 — «Это случилось в милиции»—фильм.

Среда, 22

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00 — Мультфильм 10.25—«Дикая Роза»—фильм. 10.55— Аяншалагшадай клуб. 11.50 — «Пресс-экспресс». 16.50 — Шэнэ hонин. 17.00—«На перекрестке». 17.15— «Брэйн-ринг». 17.50— Мультфильм. 18.20—«Элен и ребята» — фильм. 18.50—Шэнэ hонин. 19.00—«Мир» телерадиокомпани. 19.45—XX зуун жэл. В. Вернадский. 19.50— Шэнэ hонин. 20.00—«Час пик». 20.30 — «Дикая Роза» — фильм. 20.55—Георгий Жженовтэй уулзалга 21.40—Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Саг. 22.40—Монолог. 22.50—«Вестники». 23.20— «Четыре истории о женщинах»—фильм. 01.10—Дэлхэй мүнөөдэр. 01.20 — «Новые обыватели». 01.50—Шэнэ hонин.

«Росси» канал.
8.00—Ритмикэ. 8.15— Танай эрхэ. 8.30 — Формуло-730. 9.00—Мэдээнүүд. 9.20 —Одод тайлбарилна. 9.25— Телегазетэ. 9.30 — Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00— Бүхэдэлхэйн hонинууд. 10.25—Вавилонэй наадануud. 11.20— «Живем и любим». 11.35 — «Санта-Барбара»—фильм. 12.25 — Худалдаа наймаанай байшан. 12.40 — Таряашадай асуудал. 13.00— Мэдээнүүд. 13.30— «Лавка миров».

Буряадай ТВ.
16.35—Мультфильм. 17.05 — Амар мэндэ, япон хэлэн. 17.35— Мухар-Шэбэрэй аймагай Галтай hууринай «Жаргал» ансамблийн концерт. 18.35— Буряад орон. 19.35 — «Курьер». 20.05— Буряадай панорама.

«Росси» канал.
21.00— Мэдээнүүд. 21.25 — Тодорхойгоор. 21.35 — Хэншье мартагдаагүй. 21.40 — Санта-Барбара»— фильм. 22.30— Энэ үдэр. 22.35 — «Лидер-прогноз». 23.00 — К-2 дурадхана. 23.50— Сагай урасхал. 24.00 — Мэдээнүүд. 00.05— «Эксповидео». 00.20 — «Автомиг». 00.30— «Вход по пригласительным». 01.15— Хоккей. НХЛ-гэй кубок.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
17.00— Дамжуулганууудай программа.

«Росси» канал.
17.05 — Хүүгэдэй hонинууд. 17.20— Үдэр бүриин hайндэр. 17.30 — «Рост» студи. 18.00—Мэдээнүүд. 18.20 — Пятницын Дисней. 18.20 — Уран зураша ба засаг. 20.00— «Горячая десятка».

«Буряад орон». 3-дахи канал.
21.00— Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 21.20 — ТВ-3. Мэдээсэлэй дамжуулга. 21.30— «Авоська». 21.40 — Бамбаахай. 22.05— Элүүр энхэ байгыт! 3-дахи дамжуулга. 22.45— «Верую в любовь»— фильм.

Четверг, 23

«Останкино» канал.
7.30 — Үглөө. 10.00 — Мультфильм. 10.35— «Дикая Роза»—фильм. 10.55 — Ан амитадай аймагта. 11.35 — «Экслибрис». 11.45 — «Пресс-экспресс». 16.50 — Шэнэ hонин. 17.00— Мульти-пульти». 17.15— «Брэйн-ринг». 17.50 — Шэнэ hонин. 18.00 — «Тин-тоник». 18.20— «Элен и ребята»— фильм. 18.50— Шэнэ hонин. 19.00— 16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда. 19.45 — XX зуун жэл. Ле Корбюзье. 19.50— Шэнэ hонин. 20.00— «Час пик». 20.30— «Дикая Роза»—фильм. 20.55 — Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00— Саг. 22.40 — Москва. Кремль. 23.05 — «Лестница Якоба» — фильм. Забhарлалгада. 00.50 — Дэлхэй мүнөөдэр. 01.30 — Шэнэ hонин.

«Росси» канал.
8.00— Ритмикэ. 8.15 — «Репортажи с мест». 8.25— Сагай урасхал. 8.30— Формуло-730. 8.50— «Чрезвычайный канал». 9.00— Мэдээнүүд. 9.20— Одод тайлбарилна. 9.25 — Телегазетэ. 9.30— Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00 — Бүхэдэлхэйн hонинууд. 10.25— «На политическом олимпе». 11.15— «Ключевой момент». 11.25— «Чрезвычайный канал». 11.35 — «Санта-Барбара»—фильм. 12.25— Худалдаа наймаанай байшан. 12.40 — Таряашадай асуудал. 13.00 — Мэдээнүүд. 13.30— «Карьера».

Буряадай ТВ.
16.30— Мультфильмнүүд. «Спектр» видеоканал. 17.30 — «Современница». 18.10 — Байкал. 18.25— «Курьер». «Спектр» видеоканалай үргэлжэлэл. 18.55— «Визит к нотариусу». 19.10— Архитектор А. Р. Вампиловай түрэhөөр 80 жэлэй ой. 19.55 — «Контакт». 20.40 — 5 минутын туршада поэзи тухай. 20.45— Байгал.

«Росси» канал.
21.00— Мэдээнүүд. 21.25 — Тодорхойгоор. 21.35 — «Санта-Барбара» — фильм. 22.25— Хэншье мартагдаагүй. 22.30— «Джентльменшоу». 23.05— «Чрезвычайный канал». 24.00— Мэдээнүүд. 00.10 — «Автомиг». 00.15 — Юрий Антоновой юбилейнэ үдэшэ. 01.45 — Сагай урасхал.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
17.00— Дамжуулганууудай программа.

«Росси» канал.
17.05 — Хүүгэдэй hонинууд. 17.20— Үдэр бүриин hайндэр. 17.30— «Рост» студи. 18.00—Мэдээнүүд. 18.20 — Шэнэ линии. 19.05— Хэсэд шэнжэлэгдээгүй замбуулин. 19.35 — «По-русски». 20.05— Энэ үдэр. 20.10 — —«Господа-товарищи». 20.25 — Авто- ба мотоспортыень дэлхэйдэ.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
21.00— Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 21.20 — ТВ-3. Мэдээсэлэй дамжуулга. 21.30 — «Авоська». 21.40 — Театр ба харагша. «Кабала святош». 22.20— Тоонто нютаг. 22.50 — «Это случилось в милиции»—фильм.

Пятница, 24

«Останкино» канал.
7.30— Үглөө. 10.00—«Сорока». 10.25— «Дикая Роза»—фильм. 10.50 — «Лидер». 11.25—Концерт. 11.45 — «Пресс-экспресс». 16.50 — Шэнэ hонин. 17.00 — «Новый Гулливер»—фильм. 18.20— «Рок-урок». 18.50 — Шэнэ hонин. 17.00 — Хүн ба хуули. 19.30— Эдэ үдэрнүүдтэ. 19.50 — Шэнэ hонин. 20.00 — «Бомонд». 20.20 — «Дикая Роза» — фильм. 20.50— «Пэле чудес». 21.40—Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00 — Саг. 22.40— Долоон хоногой суута хүн. 23.00 — «Встреча во тьме»— фильм. 00.10— «Взгляд». 00.50 — Дэлхэй мүнөөдэр. 01.05 — «Музобоз». 01.40 — Шэнэ hонин.

«Росси» канал.
8.00— Ритмикэ. 8.15 — «Репортажи с мест». 8.25— Сагай урасхал. 8.30— Формуло-730. 9.00— Мэдээнүүд. 9.20 — Одод тайлбарилна. 9.25— Телегазетэ. 9.30 — Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00— Бүхэдэлхэйн hонинууд. 10.25—Вавилонэй наадануud. 11.20— «Живем и любим». 11.35 — «Санта-Барбара»—фильм. 12.25 — Худалдаа наймаанай байшан. 12.40 — Таряашадай асуудал. 13.00— Мэдээнүүд. 13.30— «Лавка миров».

Буряадай ТВ.
16.35—Мультфильм. 17.05 — Амар мэндэ, япон хэлэн. 17.35— Мухар-Шэбэрэй аймагай Галтай hууринай «Жаргал» ансамблийн концерт. 18.35— Буряад орон. 19.35 — «Курьер». 20.05— Буряадай панорама.

«Росси» канал.
21.00— Мэдээнүүд. 21.25 — Тодорхойгоор. 21.35 — Хэншье мартагдаагүй. 21.40 — Санта-Барбара»— фильм. 22.30— Энэ үдэр. 22.35 — «Лидер-прогноз». 23.00 — К-2 дурадхана. 23.50— Сагай урасхал. 24.00 — Мэдээнүүд. 00.05— «Эксповидео». 00.20 — «Автомиг». 00.30— «Вход по пригласительным». 01.15— Хоккей. НХЛ-гэй кубок.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
17.00— Дамжуулганууудай программа.

«Росси» канал.
17.05 — Хүүгэдэй hонинууд. 17.20— Үдэр бүриин hайндэр. 17.30—«Рост» студи. 18.00—Мэдээнүүд. 18.20 — Пятницын Дисней. 18.20 — Уран зураша ба засаг. 20.00— «Горячая десятка».

«Буряад орон». 3-дахи канал.
21.00— Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 21.20 — ТВ-3. Мэдээсэлэй дамжуулга. 21.30— «Авоська». 21.40 — Бамбаахай. 22.05— Элүүр энхэ байгыт! 3-дахи дамжуулга. 22.45— «Верую в любовь»— фильм.

Суббото, 25

«Останкино» канал.
8.30— Шуран бэрхэ хүнэй субботын үглөө. 9.15— «В мире моторов». 9.45 — Санаартанай үгэ. 10.00 — «Зов джунглей». 10.30 — «Мир» телерадиокомпани. 12.00 — Үглөөнэй почто. 12.30— «Ателье». 13.00 — Забhарлалгагүйгөөр. 13.15— «Смак». 13.30 — Фильм. 14.50— «Радуга»— фестиваль. 15.20 — «Книжный двор». 15.50— Шэнэ hонин. 16.00— «Трамвай желания». 16.50 — «Большие гонки». 17.20— Гэрэл. 17.50— Зиновий Гердт хөөрэнэ. 18.30 — Ан амитадай аймагта. 19.10— «Брэйн-ринг». 20.05 — Ехэ түби. 20.55—Энэдэ наадатай дамжуулга. 21.40 — Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00— Саг. 22.45 — «Последний киносеанс»— фильм. Забhарлалгада 00.50 — Шэнэ hонин. 01.20 — «Путешествие в стиле Джаз». 02.15— «Пресс-экспресс».

«Росси» канал.
9.00— Мэдээнүүд. 9.20— Тодорхойгоор. 9.30 — Одод тайлбарилна. 9.35 — Сагай урасхал. 9.40 — Хүгжэмтэ класс. 10.10— России алнашалагшадай бюро. 10.55 — Хилэгүй футбол. 11.40 — «Цыганские романсы». 12.10 — Алтан шпоро. 12.40 — Антракт. 12.45 — «Акмаль, дракон и принцесса»—фильм. 13.55— «Певческие биеннале». 14.40 — Таряашадай асуудал. 15.00— Мэдээнүүд. 15.30— «Де-факто». 15.45 — Бүхы үеүүдэй хүгжэм. 16.15— Хайшан гээд ажаhуухабибди? 17.00— «Западня»— фильм. 17.55— «Белая ворона». 18.40— «Грош в квадрате». 19.10— Үдэр бүриин hайндэр. 19.25 — «Музыка на десерт». 19.40 — Вавилонэй наадануud. 20.40— Хара, шагна. 21.00 — Мэдээнүүд. 21.25—«Простая история»—фильм. 22.55 — «Автомиг». 23.00— Тоо нюуса. 24.00— Сагай урасхал. 00.50— «Жизнь прекрасна»— фильм.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
18.00— Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 18.20— «Факт». Мэдээсэлэй дамжуулга. 18.30— «Домовой». 19.00— Һолонго. 19.30 — Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо. 20.05 — «Офицеры». — фильм.

Воскресени, 26

«Останкино» канал.
9.15 — Олимпиин үглөө. 9.50—«Спортлото». 10.00— «Марафон-15». 10.40—Эртэ үглөөнhөө. 11.00 — «Полигон». 11.30—Бултанай гэртээ байхада. 12.00—«Хрустальный башмачок». 12.50— «Очевидное невероятное». 13.35 — «Окно в Европу». 14.05— Экономико ба хубилалтанууд. 14.35 — «Шпаргалка с подарком». 14.55— Бүхэдэлхэйн географи. 15.50 — Шэнэ hонин. 16.00 — Юлия Борисова тухай дамжуулга. 16.45 — Наадыш, гармонь. 17.25— Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо. 18.15— «Живое дерево ремесел». 18.25— Хүгжэм. 19.10 — «Эх, путь-дорожка фронтовая». 19.20— Бүхы Росси. 19.40— Шэнэ hонин. 20.05 — Мультфильмнүүд. 21.05 — «КВН-95». 23.00— Воскресени. 23.55 — Баскетбол. Бүхы Россин одод. 00.30— Шэнэ hонин. 01.40— «Ныне».

«Росси» канал.
9.00— Мэдээнүүд. 9.20— Одод тайлбарилна. 9.25 — Сагай урасхал. 9.30—«Рост» студи. 10.00— Парламентын долоон хоног. 10.45— Үглөөнэй амар мэндэ. 11.15—Манай сад. 11.45—«Аты-баты». 12.15—Ехэ хоккей. 12.55— «Киноафиша». 13.10—«Одинокая женщина желает познакомиться»— фильм. 14.45 —«Не вырубить». 15.00 — Мэдээнүүд. 15.30— Таряашадай асуудал. 15.50— Ан амитадай нюусанууд. 16.45— «Большой скандал». 17.15— «Западня»—фильм. 18.15— Диснейн шэдитэ лэлхэй. 19.10— Антракт. 19.50 — «Цена риска»—фильм. 21.00 — Мэдээнүүд. 21.25 — «Автомиг». 21.30 — Метаморфоза Юрского периода». 22.25— Ксюшада. 22.00 — Сагай урасхал. 23.05—«Милая Эмма, дорогая Бебе». 00.40— НБА-гай эрхим наадануud. 01.45— «А» программа.

«Буряад орон». 3-дахи канал.
18.00— Дамжуулганууудай программа ба мультфильм. 18.20— «Факт». Мэдээсэлэй дамжуулга. 18.30— Эрдэм. 19.00 — Будлын hургаал. 19.30— «Хорлйка Ниславурн»— фильм.

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редактэрай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯЛОВА Т. В.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай — 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-03, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай— 2-66-76, таhагууд, нийтын-политическэ— 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа —2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, сэдэлэй, эрдэмэй болон hургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олоннитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнуудэй—2-33-61 хэблэлдэ бэлдэгшэдэй—2-35-95, Манай корреспондентнууд: Агинскда—3-42-19; Закаменскда—30-61, Баргажанда—91-6-40.

Конинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-23-67, вахта—2-67-95, 2-67-05.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50951. Хэhэг 5135. Стереотипта тушаагдаhан саг: 18.55.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ 50.